Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 3 февраль, 1977 шу. • № 15 (5682). Мах 2 кеп.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 60 ШУ ДИЗАРА ХЬАКЪЕХЬА

1977 ШЕРА 31 ЯНВАРЕ БАЬ КПСС ЦК СОЦАМ

1977 шера 7 ноябре кховзткъа шу дуз Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце.

Октябра кховзткъа шу дизар лоархІаме хан-юкъ я советски халкъа вахаре, дунен беррига кортамукъален болам дегІабоагІача. Вай мохк, деррига прогрессивни адамаш цу дезача денна накъадолх шоай сийлахь-боккха революционно-эргалоний низ къаьгга хьахьоккхача социализмо, Маркса, Энгельса, Ленина хьехамо, пролетарски интернационализма идеяша керда коталонаш а йоахаш.

Морально-политически хьинар чІоагГІа айдарца, кердача патриотически гІулакхашца, хьамсарча Коммунистически парте XXV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, белгалйоакх советски наха Октябра сийлахьа юбилей.

Кховзткъа шу хьалхагІа Владимир Ильич Ленин керте латтача большевикий парте кулгалца буржуазно-помещикий строй хоадамболлаш дІаяккха тІетта Россе турпала пролетариат, хІаьта цо из дІа а яьккхай. Къахьегамхоша эксплуататена, социальни къамани Іазапа духьала къахьегамхоша лоаттабаь къовсам исторе чухь духхьашха уж бокъонца кот а боалаш чакхбаьннаб.

Октябрь котбалар — еррига адамле дегІаахара лелам овлангара денз хийна йола XX бІаьшерен керттера событи.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци монополистически капитала хьалашка общество дегІаахарах, классови къовсамах хила ма-доагГІара хьахинна хІама да. Из котьялар бахьан долаш хьахиннай дунен тІа эггара хьалхара социалистически пачхаьалкхе.

Лаьттан тІарча деррига халкъашта алхха нийса никъ дІахьекхаб Советски Іаьдало эксплуататорски строя уж чухнийсача цІий Іоухийтача тІемий кегара юкъера довлара. ЧІоагІденнача кердача Іаьдала эггара хьалхара пачхаьалкхен акт яр нийсхо йола, демократически, массане а юкъара машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама къаьгган хьадда программа хьакхайкаяь машара хьакъехьара ленински декрет. Керда зама — адамле капитализмагара социализмага йоала зама, «халкъаш империализмах мукъадахар духьа, халкъашта юкъера тІемаш дІадахар духьа, капитала доал тІера кхоссар духьа, социализм бахьан долаш» (Ленин) лоаттабеча къовсама зама хьайийллай Сийлахь-боккхача Октябро.

Октябрьски революце кІоаргген массе оагІорахьарен хьагучаьннай болхлой класса сийлахь-йоккха дерригдунен-кортамукъален мисси.

Октябрь котбаларах исторически гола техар вай мехка халкъий кхелашка. Цо вай Даьхе кІалхара яьккхар тІайогІаш лаьттача, доал деча эксплуататорски классий—помещикийи буржуазен — зуламеча политико из чутийттача катастрофана, бокъонца ший лоІаме дегІаахара, массе оагІорахьарча социально-экономически культурни прогресса наькъа тІа яьккхар из.

Цу цхьан ханна деррнгача дунен тІарча къахьегамхоша чІоагГІа къоабалбеши доккха новкъостал деши хьаллаьцача Россе болхлойи ахархойи турпалча къовсамо. Ленина яхачох, «Дерригача мехкашка дІахьеккхар цар хиланза яргйоацачен гаьна йоацаш йоагІаргйолчен кхоаненера цхьаццадола, цхьабакъда наьха санна лоархІамера хІамаш». Дерригача тоІадаь доахкача къовсам лоаттабеча халкъашка йиш хилийтар цо шоаш йоаккхаргйола котало бІаргаго а.

Керда общество хьаеча эггарга хьалха никъ боаккхачун хала а цхьабакъда сийлахьа а дакъа кхаьчар дуккха къамаш дахача Россе пролетариатага. Мехка бахача дуккха а дукхагІа болча наьха овлангара хьашташ хьалха а доахаш, болхлой классо къахьегача ахархошца цхьоагІо а йолаш революце котало Іалашйир, ший Іаьдал оттадир Революцена. болхлой класса тІехьбаьлар къахьегача халкъах бола дуккха нах, хьалха латта беррига Іилман культурай нах. Реакце яьча герзниза, политически идеологически дорхача духьаленна, экономика лоарзагІа яккхараи контрреволюционни саботажаи, цІий Іоухийтача буржуазни террора болхлой класс духьала эттар къаьстта дика вІаштІехьъяьннеи сакхетаме дисциплина йолаши, Коммунистически партена гонахьа айхха кхотаенна, революционни фе йолаш. Чурча контрреволюцецеи кхыча мехкий интервенташцеи лаьттача къовсама беррнгача леламо хьахьекхар, нагахьа санна лораяла шийна хой мара революцена ший котало чІоагІьюлургйоацилга.

Пролетариата диктатура формаех цаІ хиларах тарра Советски Іаьдал оттадарон чІоагІдарон дуккха а дукхагІа долча къахьегача адамашта бокъонца Іалашйир цхьанна а капиталистически мехка бІарга ца яйна тайпа, хургйоаца паргІатон демократии.

Вай мехка опытах чІоагГІа дог тешадеш дІахьеккхар Коммунистически парти хьалха латтача болхлой класса мара могаргдац капитала Іазап дІадаккхар духьа лоаттабеча къовсаме, из тІеракхоссача хана, котало карара ца ялийтари чІоагІьяри духьа лоаттабеча къовсаме, керда общественни строй хьаеча юкъагІа дерригача къахьегачен эксплуатацена кІал латтачен адамашта кулгалде яха ленински фундаментальни положени бокъонца бакъ хилар.

Коммунистически парте кулгалца вай мехка къахьегамхоша толаме кхоачашдир социалистически революце эггара керттерен эггара чоалханегІен дола декхар — кхолламаш дара декхар. Чакхъяьккхар общества вахара еррига керттера сфераш чулоацаш йола социализм хьалъяра ленински план. Боарам боацаш халача хьалашка моастагІал долча капиталистически гома юкъе а долаш, кхоачашде дийзар советски халкъа из декхар. Паччахьа Россегара тІехьаленна кхаьча хІамаш кхоллаш дола ниэаши культурен дегІаяра лоха боарам, дукхагІча даькъе кагийтоварии юрта боахам, дунени граждански тІемех а хІаьта иштта кхыча мехкий интервенцех а вахар хІалакдеш даьнна зуламаш — цу тайпарча хьалашка дІайолаелар вай мехка керда общество хьалъе.

Социалистически индустриализаци юрта боахама коллективизации, культурни революци яро, къамий дош нийсхонца къоастадаро лоацача исторически хана чухь низ бола социалистически держава а яь дІаоттаяьй вай Даьхе.

Фашистски Германи тийшача балхагІа латаро юкъагІа баьккхар советски халкъа маьрша къахьегам. БІаьхача, вай Даьхен исторе чухь хиннача эггара халагІа болча тІем тІа хІанзалца хьа адамленна ца дайзача тайпара дола денале гІулакх карагІдаьннад советски халкъа. Цо ший паргІатон, кортамукъален кІалхара яьккха ца Іеш, европейски дунени цивилизаци фашистски оакхараша хІалакъечара яккхара гІулакха юкъе хоадамболлаш дола дакъа а лаьцар.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема шерашка шийна нийсса кхы цхьаькка доаца денале гІулакх а даь, дерригача советски халкъо турпалал гайтар йохаяь городаши юрташи, фабрикаш а заводаш а юхаметтаоттаеш маьрша къахьегача а.

Кховзткъа шера Октябра даьхенна карагІдаьнна хІамаш доккха тешал да исторе чухь бІарга ца яйнача тайпара йола общества вахара ерригача оагІой прогресса темпаш Іалашъяь хилара.

Бовзаргбоацача боалаш хувцабеннаб мехка халкъа боахам. Советски паччахьалкхе хьахиннача 60 шерах ткъо шу гаргга вай халкъа кач денача тІемашен дІахо боахам юхаметтаоттабарои дІалаьца доллашехьа а, мехка къаман доход революци ялалехьа хиннача боарамца нийсйича 65-зза йоккхагІа хилар 1976 шера. Тахан промышленносто шин дийнахьен ах дийнахьен хьаю бІарччача 1913 шера еш хиннар миссел продукци.

Революци ялалехьа вай мехка доагІача даькъа дунен промышленни продукцех 4 процентал кІеззига совгІа кхоачар, хІаьта тахан — цун пхелагІа дакъа. МоллагІча кхыча паччахьалкхенечул дукхагІа хьаду Советски Союзе чон, болат, тракторащ (двигателий беррига низ цхьана лаьрхІача), тепловозаш, электровозаш, цемент, минеральни удобренеш, хьадоакк мехкдаьтта, аьшка, марганцеви, хромови руда, кІори кокси, боамби, лен, дуккха кхы тайпа продукци.

Овлангара денз тоаденнад хІамаш кхоллаш дола низаш маІанга, структурага, дІанийсдаларга диллача. Советски Іаьдал латтача шерашка цхьатара нийсбенна еррига союзни республикаш экономически дегІаахара боарам. Іалаьмате кІоарга эргалонаш яьй юрта. Хьаяьй йоккха юртбоахама производство. Вай юрта бІаь эзар трактор лулга дагадоаллаш хиннав В. И. Ленин. ХІанз Советски Союзе болх беш я 2,3 миллион трактор, ялаташ чуэца 680 эзар комбайн, кхыйола тайп-тайпара техника. Еррига йоаккхаш йола юртбоахама продукци Советски Іаьдал латтача шерашка 4,4-зза дукхагІа хиннай. Колхозаши совхозаши экономически чІоагІъяро, юрта боахам кІезиг-кІезига боаккхаш хІанзарча индустриальни ларда тІа баккхаро, юрташкарча къахьегамхой вахара материальни культурно-бытовойи хьалаш хадданза тоадаро городаи юртаи юкъера тоъал йоккхий башхалонаш дІаяхарга вуг.

Вай мехкара геттара дІадаьхад моцали къели, хьабе болх ца хилар а йоазув-дешар ца хар а, социальни къамани Іазап санна дола капитализмах доахка социальни эйпаш. Промышленни гІишлошъярен болхлой реальни доходаш 1913 шераца нийсйича 10-зза, хІаьта ахархой — 14-зза дукхагІа хиннай. Чакхъяьккхай чуІе цІеноши культурно-бытовой гІирсаши хьалдара йоккха программа. КердаьхаІ дукхагІа йола къаьнара, хьалъяьй дуккха керда городаш, хувцаденнад юрта сибат. ХІанз вай мехка хІара шин шера хьалду революци йоалача хана Россе городашка хиннача чуІеча цІеноел дукхагІа чуІе цІенош. ХІара советски сага мах боацаш медицински новкъостал ду, йоаггІача тайпара тешшаме социальни Іалашо ю.

Вай мехка толаме кхоачашдаьд Іалаьмате боккхача исторически лоархІамера социальни декхар — бокъонца маІача наха нийсса бокъонаш Іалашъяьй кхайнаха. Советски кхалнаха доккха дакъа лоац общественни вахара дерригача доакъошка. Дерригача советски халкъо боарам боацаш чІоагІа сий ду кхалсага-наьна, кхалсага-къахьегамхочун, кхалсага — коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацачун.

Знанешка, духовни культура беркатага бода шерра никъ хьабийллаб социализмо къахьегамхошта. Революци ялалехьарча Россе баьхача кхийнача наьха диъ даькъах кхо дакъа гаргга йоазув-дешар ца ховш хиннаб. ХІаьта хІанз халкъа боахаме болх беча болхлой диъ даькъах кхо дакъа совгІа бараш лакхера е юкъера (йизза е йизза йоаца) образовани йолаш ба. Дешара дерригача тайпаша хІанз чулаьцав 93 миллион совгІа саг. Керттерча даькъе чакхдаьккхад массане а юкъера образовани йоаккхаргйола гІулакх. Общественни сакхетаме доал дер Іилман, материалистически мировоззрени я, тоаеннай советски культурен искусствои, цар доккха дакъа лоац дунен еррнгача культурана юкъе.

Социализмо боарам боацаш йоккхий торонаш вІаштІехьъяьхай Іилма дегІадоаладара, халкъа гІулакх де оттадаьд из. Мехка къахьегаш ва 1,3 миллион гаргга Іилман болхло — 1913 шера хиннарел 108-зза дукхагІа. Советски Іилмана доккхий хІамаш карагІдийннад общество дегІаахара процессаш Іомаеча, эггара хьалхара мулаш даьхад цо математикаи механикаи, квантови электроника а чІоагІача тела физика а, ядерни энергетика, химеи биологеи, космически тохкамий а лаьттан хьакъехьарча Іилмай а, знаней дуккхача кхыча доакъой дуккхача лостамашка.

Советски халкъо са ца кходеш къахьегарах хьахинна лоархІамегІара итог а хинна дІаэттай вай мехка хьалъяь дегІаенача социализма общество.

ДегІаена социалистически общество — законагІа хила майоаггІара йола коммунистически формаци дІаоттара хан-юкъ. Цу хан-юкъагІа социализмо, хІанз ший ларда тІа дегІа а ухаш, тІа-тІа йиззагІа хьаелл ший творчески торонаш, ший кІоарга гуманистически маІан. ДегІаена социализм белгалйоал Іилма-технически революцена карагІдаьннараш боахама социалистически система совленашца дувзарца, экономика дегІаахара интенсивни методашкахьа хоадам боллаш гола тохарца, коммунизма материально-технически база хьаяра декхараш юкъарчал доацаш къестаде, къахьегамхой хьал-торо хадданза лакхъелга Іалашде, капитализмаца лелаеча экономически яхье лоархІаме толамаш даха йиш хулийтача дикалга диллача кердача производства боарамцен масштабашцен.

ДегІаенача социализмо хьахьокх, лерагІа коммунистически отношенешка йоалаш йола общественни отношеней еррига система чІоагІа хьалхийнилга. Цо чулоац къахьегамхой идейно-коммунистически социальни йохаргйоаца цхьоагІо, Коммунистически парте башха-дикача идеалашта Іалаьмате чІоагІа уж мутІахьа хилар, марксизма-ленинизма принципашта мутІахьа хилар. ДегІаена социализм — из тахан социальни прогресса карагІдаьнна эггара доккхагІдар.

КПСС-и вежарашха йолча коммунистически болхлойи партешен цхьана къа а хьегаш оттаяь дегІаенача социализма концепци марксизма-ленинизма ганза чу дилла доккха творчески дакъа да. ДегІаенача социализма теорехи практикахи чІоагІале а лувцаш, КПСС белгалбаьб гаргарча шерашка а дІахо йодача исторически перспективана а де дезарий къаьгга, реалистически никъ, хьадда белгалдаьд вай программии де лерхІарий наькъаш.

Итт шу даьннад вай парте, дерригача советски халкъо советски Іаьдала хьалхарча ах бІаь шера итогаш яь. Исторе доккхилга диллача — из дукха ха яц. Бакъда цу итт шера коммунизм хьалъяра турпалерча летописе белггалара моттиг дІалоацаргья мехка вахарен дунен халкъашта юкъерча аренен Іалаьмате боккха исторически лоархІам болча событешна хьалдира, хьахинна яьнача социалистически обществах доалла социально-экономически дегІадоагІилга йоккха масштабнии комплексни хиларца.

ДІадахача ах бІаь шера хьаяь хинна вай Даьхен экономически потенциал цхьан итт шера практически шозза дукхагІа хиннай. Болх бе йолаеннай йиъ эзар гаргга йоккха промышленни предприяти. ХІанз Іилманен техниканен карагІдаьннарий ларда тІа реконструкци яьй болх беш йолча эзараш заводаштен фабрикаштен. Мехка Іалаьмате йоккха территори эргайоаха Іалаьмате йоккха комплексни программаш чакхйоахилга шерра дІадаьржад. Царца я Россе Іаьржа доацача лаьттай зона, Малхбузен СибарегІе дегІайоалаяра программаш, Байкало-Амурски наькъа районе Малхбоален СибарегІе промышленни караерзаелга. Ховлуш лакхбеннаб советски наьха дахара боарам, чакхъяьккхай мехка исторе чухь эггара шерагІа йола социальни программа. Керда социальни мероприятеш чакхъяхара нийслагІча пятилетке хьожаяьр хьалха дІаяхача шин пятилетке хьожаяьраш миссел средстваш.

Парте отта а яь леррагІа чакхйоахаш я Іилман ларда тІара хьайоагІа, фундаментальни, дуккхача ханна лаьрхІа де лерхІарий, царна юкъе эггара доккхагІдар халкъа материальни культурни вахара боарам хадданза лакхбар а долаш, экономически стратеги. Производство динамичнеи пропорциональнии дегІаяр, цун эффективность айяр, балха дикал мамогга тоаяр, къахьегама овсарле сихха лакхъяр — из ба нийса бола, цаІ мара боаца, вай Даьхен низ дІахо чІоагІбара, советски наьха материальни духовнии хьашташ тІа-тІа диззагІа кхоачашдара бола никъ.

Парте экономически стратеге керттердар да мехка экономически низ дІахо алсамбаккхар, производственни фондаш шеръяри эргаяхари, еза-йоккха промышленность — экономика ларда тешшаме нийса дегІаухилга Іалашдар.

Керттерча экономически социальни де лерхІарашка кхачара гІулакх деш я юртбоахама производствах экономика чІоагІа дегІаена сектор яра тІаерзаяь парте аграрни политика. Кердача хьалашка ленински кооперативни план дІахо хьоши творчески дегІайоалаеши я из. ДІадахача итт шера юрта боахам дегІабоалабарга дІаяхийта Советски Іаьдала цул хьалхарча дерригача шерашка дІаяхийтачул дукхагІа средстваш. Парте хІанзара аграрни никъ вахаре дІабахьаро гІо дир лаьтта леладелгеи хьайбай боахами айбара. НийслагІча пятилетке Іалама хьалаш геттара чІоагІа аьттув боацаш хиннадале а, юртарча къахьегамхошта мегар тІехьарча шин пятилетке ялата хьувкъам 1,4-зза лакхбе, хІаьта общественни боахаме къахьегама овсарле 58 процента лакхъе. ИттлагІча пятилетке цу отраслага дІайрхийта капитальни вложенеш 170 миллиард сомал дукхагІа а цар юкъарча объемах диълагІча даькъал дукхагІа а хургья.

Экономика динамично дегІаяра ларда тІа советски общества социальни сурт-сибат кердача хьисапе дерз. Классови башхалонаш юкъера дІайоалилга дІахо дода, из социальни цаІ хилар чІоагІлу. Болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце союз, болхлой класс хьалха а латташ, вай мехка хьахиннача кердача исторически общноста — советски халкъа чІоагІа, йохаргйоаца лард а хинна дІаэттай.

Болат санна чІоагІа да, сийлахь-йоккха а низ бола а Советски Социалистически Республикай Союз хьахиннача, дерригача къамийи народностийи вежарашха дола доттагІали цхьоагІои. Из вІашагІйоллари толаме дегІаахари КПСС ленински къамий политика котало, из бокъонца интернационалистски хьисап долаш хилара къаьгга дола тешал, социализмана карагІдаьнна сийлахь-доккха хІама да. Вай халкъий доттагІалеи цхьана гІулакхаш леладарен чІоагІа материальни лард хилар беррнгача мехка хьахинна цаІ йола боахама организм. Іалашдаьд общества яхара дерригача доакъошка дерригача къамийи народностийи бокъонца цхьатарра бокъо хилар, дегІаенай формагІа къамани чулоацам социалистически йола культура, овлан тІара хьашташ, де лерхІараш юкъа хилар маркснстско-ленински идеологеи кхотадаь дола, малагІча къаман ба ца къердаш, къахьегача, наьха бокъонца дола вошал чІоагІденнад. Къаман политика ленински принципаш леррагІа чакхъяхаро вай дуккхача къамий социалистически Даьхен беррига халкъаш дІахо массе а оагІорахьара гаргаозарга вуг.

Советски Союзо адамлен общество дегІаяра эггара чоалханегІа дола дош толаме къоастадара кхыбараш тІаозаш масал тел.

Революционнидар хьакхоллаши паргІато бахьан къовсам лоаттабеши, социализм хьалъеш доахкаш хьа а хилар чІоагІ а велар советски саг. Ший къахьегама деналцеи творчески гІулакхашцеи, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема халача тохкамашка турпале чІоагІали къонахчали гойтарца, дерригача дунен тІарча классагІа болча вежарий кхела юкъе дог цІена дакъа лацарца советски саго бакъдир коммунизма идеалашта ше чІоагІа мутІахьа хилар, ший дег тІара патриотизми интернационализми хилар. Цо шийна чулоац идейни тешаме хилари ше Іалаьмате доккха вахара хьинар долаш хилари, знаней культураи лакхаленашка кхача массаза а ше гІерташ хилар, коллективизм йолаши вІаши новкъостал деши хилар. Советски сага чІоагІа еза ший социалистически Даьхе. Цун деррнгача вахара чулоацам а хинна дІаэттаб коммунизм бахьан дог айденна беш бола болх.

Советски общество дегІаяра хІанзара хан-юкъ белгалъяь я социалистически паччахьалкхел дІахо чІоагІъяларцеи дегІаярцеи, социалистически демократи леррагІа йоаржаярца.

Социалистически демократе кхоачаш а ду лора а ду халкъа хьашташ, коммунизмана гІулакх деш я. Из дерригача общественни вахара — экономически, политически, духовни вахара йоагІаш я. саг массе а оагІорахьара дегІавара хьалаш хьакхолл. Советски халкъ бокъонца а цаІ мара воаца а мехка да ва. Цун политически, экономически, социальни, культурни вахара деррига лоархІаме дешаш вайцига дувца а дувц къеста а ду болхлоша, ахархоша, интеллигенце шеррен юкъарчал доацаши дакъа а лоацаш. Вай общества демократизм къаьгга гуш я къахьегамхой депутатий Советий — халкъа Іаьдала эггара дукхагІа нах юкъе болча органий массе а оагІонгахьарча балхаца. Общественни вахаре лоархІаме моттиг дІалоац, социально-экономически декхараш къестадара йоккха бокъонаши торонаши йолча, советски профсоюзаша. Хьинаре дакъа лоац Ленински комсомоло — советски кагирхой вІашагІтохачо, парте тешшамерча гІончои резервои.

Социалистически демократи — из бокъонаши декхараши, бокъонца йола паргІатои граждански бехктокхами цхьана хилар, общества, коллектива, сага хьашташ гармонично вІаши тардар. Советски строй кІоаргга демократически хилар тешавеш хьахьокхаш да Коммунистически парте ленински чурени арахьарен политика дерригача халкъо хьаллацар, тІа-тІа дегІауха наьха политически къахьегамен хьинар, социалистически яхь, къахьегамца коммунистически уйла хилара болам Іалаьмате чІоагІа баржар.

Парте кІаьд ца луш болх бу, кердача исторически хьалашка пролетариата диктатура паччахьалкхен сийлахь-йоккха хІама хьакхолла мисси дІахо хьош йолча вай халкъа юкъерча паччахьалкхен демократически лардаш дІахо эргайоахаш тоаяра, общества деррига гІулакхаш леладеча къахьегамхоша кхы тІа а шерагІа дакъа лоацилга Іалашдара.

Советски халкъа деррига турпала истори, цо яьха тІемен къахьегамен коталонаш, цуна карагІдаьнна белггалара гІулакхаш дІакъаста йиш йоацаш дувзаденна да вай обществана кулгалдеши лостам телаши йолча Коммунистически парте балхаца.

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

ДЕГАШ ГІОЗДАЬННА...

Селхан бархІ сахьат Іуйрийна доалача хана Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода болхлой, инженерно - технически болхлой массе оагІорахьарахьара хьатІаухаш бар предприяте цехий блоке. БархІ сахьат доаллашехьа йар тІанк аьнна хьалийзар блока помещени. Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизара хьакъехьа болча КПСС Центральни Комитета соцамца хетаяь митинг хьайийллар завода парткома секретара Капустяков Виталий Васильевича.

Къамаьл де дош лу фонтанни арматура № 13 йолча цеха токара Ахаев Саламбек Нурадиловича. Из боккхача лоархІамера документ шоай цехерча болхлоша чІоагІа къоабалдаь тІанйца хиларах дувц цо.

— Вай хьамсарча парте соцамо беррнгача мехка къахьегамхой тІахьех из деза цІей дикача къахьегама толамашца белгалдаккхара, из раьза хинна тІа а нйца керда доккхий социалистически декхараш тІаэц аз шера задани Октябра 60 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе, — аьлар цо. Иштта къахьегара тІахьийхар цо цеха беррига болхлой.

Пятилетка хьалхарча шин шера план укх шера ноябре кхоачашъе бригада болхлой цІерагІа дош делар аьшкапхьарий бригада бригадира Вербицкий Виктора. Завода кагирхойи комсомольцийи цІерагІа къамаьл дир митинге комсомольца Румяшин Александра. «ХІара балха ди — дикала Знак!» йолаш а хулийташ Октябра деза цІей дог гІоздоахача толамашца белгалдаккхара тІахьийхар цо завода комсомольцаши кагирхойи. Пятилетка шоллагІча шера плани тІанйца социалистически декхараш толамца кхоачашдара тІа - тІа шоай цеха болхлоша дикагІа къахьегаргхиларах митинге дакъа лоацараштa тешам белар мехкдаьтта аппаратура цеха электросварщика Умалатова Саже. Керда декхараш тІа а эцаш иштта къамаьлаш дир цига кхычар а.

Митинге дакъа лоацаш мел хиннараша массава раьза а, волаш тІанйцар Октябра цІейна сийленца накъабахара йола митинга резолюци.

***

КПСС ЦК соцам чІоагІа раьза хинна тІаэцаш, Октябра дезача цІейна къахьегама совгІат кийчдара дола керда социалистически декхараш тІанйдеш йола митингаш хилар Ленина цІерагІча ГНПЗ № 4 йолча цехе. Шалински района «Автуринский» совхозе, цІенош деча эша йоккхий панелаш арахецача Аргунски заводе, кхычахьа.

Общественно-политически чтенеш

Самарднйнахьа Грозне парте обкома политически дешара ЦІагІа гулбелар города къахьегама коллективай викалаш, партен комсомолен ветеранаш, граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкен тІемай доакъашхой, производстве хьалха латтараш, Социалистически Къахьегама Турпалаш, студентийн дешархойи викалаш. Укхаза дІайолаелар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяь общественно-политически чтенеш. Уж хьайийллар КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас.

Пионераша зизаш делар президиуме хиннача граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкен тІемашка дакъалаьцараштa, Социалистически Къахьегама Турпалашта: йовзаш йолча разведчицана, тІема ветераний Советски комитета грозненски секце бехктокхама секретара К. Н. Абаловайна, отставкерча инарал-майора, цу секце председателa М. П. Попковна, Советски Союза Турпала, «Родина» совхоза директора П. М. Крутовна, В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора, Социалистически Къахьегама Турпала Н. И. Ведерниковна, ткъоалагІча шерий комсомольца, ленински тІахьехама парте члена С. К. Казалиевна, партен къахьегамен ветерана С. Х. Шадиевна, кхычарна.

Дош лу 1925 шера денз парте член волча, Ленина орден лелаеча, Нохч-ГІалгІайчене Советски Іаьдал оттадеча дакъа лаьцача А. А. Саламовна, запаса полковника, парте горкома штате воацача лектора В. А. Коптевна.

«СССР-е дегІаена социализм хьалъяр — Сийлахь-боккхача Октябра йоккха котало» аьнна доклад йир Грозненски мехкдаьтта института философе кафедра доцента М. М. Беляева.

Чтенешка дакъа лаьцараштa хьекхар «Революцера поезд» яха кинофильм.

***

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцена хетаяь общественно-политически чтенеш хилар В. И. Ленина цІерагІча машиннаькъахой клубе Гудермесе. «СССР-е дегІаена социализм хьалъяр — Сийлахь-боккхача Октябра йоккха котало» яха доклад йир Дай-мехка тІем тІа дакъа лаьцача Гудермесски педучилища преподавателa Б. Т. Ковальковске.

Общественно - политически чтенеш дІайолаеннай республика ерригача районашка.

Советий мехка гІолла

БЕЛГОРОД. Клетеви гІув йоаккха оборудовани вІашагІъелла яьнпай лаьттанна кІалхара Яковлевски рудник хьалъеча. Укхаза 700 метр кІоаргача доалл КМА бассейне дикагІа дола, 60 процент совгІа аьшк а увш дола руда. Кхы тоаде ца дезаш домнашка лоаладе мегаргдолаш да из. Цхьабакъда рудана тІакхачара хий чулаттача бархІ тІоанах чакхвала веза. Йоаккхаргйолча гІувна гоннахьа шан тІоа оттабе лерхІ хий чакх ца далийтара. Цу гІулакха 72 скважина яьккхай, хІаьта хІанз цар чу гІолла кхестаргья шелъяь хлористи кальце раствор. йохка лерхІ лоархІамегІара Іилма-технически проблемаш къестаяра.

НОВГОРОД. Ши миллион тонн органически удобренеш кхашка дІайнхьай областа колхозашен совхозашен. Уж соахка цу ханна йихьарел дуккха а дукхагІа я. Удобренеш кийчъеши кхашка дІакхухьаши я 254 совгІа механизированни отряд. Юрташкарча къахьегамхошта доккха новкъостал ду «Сельхозтехника», «Новгородмелиорация» яхача объединеней механизатораша, предприятейи учрежденейи автотранспортникаша.

КОКЧЕТАВ. Прибораш еча заводе дуккха арахеца доладаьд доккхий автомобильни таразаш. Ялата хьатташка пайда эца лаьрхІа да уж, хьашт долча метте сихха дІаоттадулургдолаш да.

ВЕТКА (Гомельски область). Цхьан комбайна лоархІаш хІара шера эзар тонн совгІа ялат оардача, «Октябрь» яхача колхоза звеньевоя Социалистически Къахьегама Турпала Г. М. Котлярова балха овсарле лакха йолаш къахьегара «къайленаш» массанега а дІакхоачаргья. Цо кулгал а деш «Октябрь» яхача колхозе хьайийллай хьалха латтача опыта районни школа. Цига кийчвергва 65 комбайнертысячник. Цо йиш хулийтаргья укх аьхки ялаташ чуэцача хана комбайнаши царна гІулакх деш йола автомашинаши дикка кІезигъе, ялат кхедарга бода мах лохбе.

ХОРОГ (Таджикски ССР). Цхьан ханна Ошскии Хорогскии автобазашкара араяьнна автомашиний колоннаш лоа уллача наькъашка гІолла гаьнарча Малхбоалехьарча Памира даьгІенашка яхай. Цар кхы тІа а доакъараш дІакховчадергда Іа доаккхаш лоаман Бадахшана колхозийи совхозийи итташ эзараш жан доахани долча лакхача лоамашкарча даьгІенашка.

УСТЬ - КУТ (Иркутски область). Небель яхача разъездара Киренги яхача хига кхаччалца машиннаькъа керда участок йилла болабеннаб БАМ-а гІишлонхой. «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьара» КПСС ЦК соцам бийшачул тІехьагІа гІишлонхоша керда доккхагІа дола декхар тІанйцад: сийлахьа юбилей хьатІаотташ шера балхий программа кхоачашъе.

ТБИЛИСИ. Грузе столице городской техника цІа хьалдаьд. Іилманен технически прогрессаи карагІдаьннараштa пропаганда ю центр хургья из. Укхаза конференцеш, семинараш е, лекцеш еша лерхІ, даим гойташ хургья паччахьалкхен дикала Знак енна промышленни хІамаш. Комплексни творчески бригадаш вІашагІйохка лерхІ лоархІамегІара Іилма-технически проблемаш къестаяра.

ИВАНОВО. «1979 шера 1 январь» — из ди латт камвольни комбината ткачихас В. Н. Голубевас болх беча моттигерча пен тІа. Пятилетка хьайолаелча денз хьалха латтача производственницас кхаь шера план кхоачашъяьй, паччахьалкхен дикала Знак яьккха 218105 метр кІадаш ара а хийца. Низ болча 28 станока тІа болх бу Голубевас, балха зона отраслеэггара чІоагІагІа кхота а яь.

(ТАСС).

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ Н. В. ПОДГОРНЫЙ ИНДЕ РЕСПУБЛИКЕ ГІОРГХИЛАРАХ

Инде Республика Президента Ф. А. Ахмеда хьийха официальни доттагІала визитаца Инде гІоргва СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный укх шера февраль бутт бовш.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 60 ШУ ДИЗАРА ХЬАКЪЕХЬА

1977 ШЕРА 31 ЯНВАРЕ БАЬ КПСС ЦК СОЦАМ

(Чаккхе. Долалур 1-ча оагIо тIа.).

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце котало яьккхар сийлахь-воккхача Ленина хьаяь, хIанзарча заман эггара хьалха латта класс — болхлой класса революционни низ шийна чулаьца йола кердача тайпара парти цунна керте этта хиннадаь. Шийн керттера никъ цо лора а бир троцкизмаца, аьттехьарчен «аьрдехьарчен» оппортунизмаца, националуклонисташца хьаьдда къовсам а лоаттабеш вахаре чакх а баьккхар. Iалашйир партийни мугIарий ленински цхьоагIо. Классови къовсам лоаттабара средствай йIаьхийча арсеналах пайда эцаш, кIоаргга дайзача общество дегIаяра законех, болхлой класса исторически инициативах, наьха революционни творчествах чIоагIале лувцаш, марксизма-ленинизма революционни хьехам творчески дегIабоалабеш, парти заман сийлахь-доккхача декхараша дIадехар кхоачашдеш дIаэттар, цо сийленца дIахьу Октябра коталон байракх.

Исторически опыто тешал ду болхлой класса революционни парти — из социалистически революци котъяьккхара тIехьа лоаттабеча къовсаме, керда общество хьалъеча цаI мара боацца нийса никъ тела марксистско-ленински теори кулге лувца парти хилара. Из — нахаца айхха бувзам бола парти, цун беррига болх, деррига де лерхIараш тIадерзадаь да къахьегача боксага беркат далара. Из я демократически централизма, бокхача сакхетамеи массанена а цаI йолча дисциплинаи ларда тIа хьаеш йола парти. Из — пролетарски интернационализма парти. Из тайпа парти хиннай, йолаш я, хург а я Ленина парти, болхлой класса парти, дерригача советски халкъа денале авангард.

ХIанзара ха белгала я обществера парте кулгаллара лоархIам дIахо айбаларца, цун теоретически, политически, организаторски болх чIоагIбаларца. Iалаьмате боккха лоархIам болаш ба КПСС Центральни Комитето, хIанзарча хацара цIи хеза белгалваьнна политически паччахьалкхени деятель, тешшаме марксист-ленинец, коммунизм бахьан долаш кIаьд ца луш къовсам лоаттабеш вола КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача цун Политбюрос беркате, творчески бу болх.

КПСС йоккха терко ю партийни вахара нормаши кулгаллара принципаши чIоагIъяраи дегIайоалаяраи, парте чура демократи кIоаргъяра, парте хIара членагара хьадеха дезар дуккагIа хьадехара, шин дикала состав тоаяра, обществана партийни кулгалдара еррига оагIош эргайоахаш тоаяра. Цу хьакъени кулгалдара лоархIам болаш хилар парте XX съезда, КПСС ЦК хьа хьаьдда октябрьски (1964 ш.) Пленума, XXIII, XXIV, XXV съездий решенеш. Парте чIоагIъеннай балха бокъонца йола ленински стиль — Iилман, творчески, субъективизм гоама йола, доагIар чIоагIа хьадеха дезилга оттадеш, даьчох тоъам хинна Iоховлгa юкъера дIадоаха, моллагIа а бюрократизманеи формализманеи духьала йола стиль. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъайода вай 16 миллиони парти шийн ленински Центральни Комитета гонахьа айхха кхотаенна йола цхьа уйла йолча коммунистий денале союз санна.

ТIехьарча кховзткъа шера Iалаьмате доккха хувцамаш хиннад вай мехка хинна ца Iеш дерригача дунен тIа а. Цу кIоаргача, деррига чулоацача хувцамий юхьиг дIайолаяьр Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци я.

Цо низ бола революционни импульсаш елар дунен халкъашта юкъерча болхлой болама ерригача отрядашта, колониальнии ахколониальнии мехкашка къаман-кортамукъален болам боаржабара керда торонаш хьайнйллар. ХIанзарча заман дерригача обществении вахара юкъ-моттиге хьаьддаи юхаергйоацаши дIаэттай болхлой класс Сийлахь-боккхача Октябра влиянех дерригача континенташка хьахила йолаеннай вIашагIкхийтта пролетарски авангард — коммунистически партеш.

Фашизми японски милитаризми дунен шоллагIа тIом болаш хIалакьяро, Европаи Азеи цхьадолча мехкашка социалистически революцеш котъяларо сихдаьд дунен дегIадар. Сийлахь-боккхача Октябро дIайолаяь революционни процесс дикала кердача мулага кхаьчай: хьахиннай дунен социализма система. Дунен арене низий соотношенеш овлан тIара хувцаеннай. Дунен социализма низои хьокхамои кортамукъален беррига болама прогресс яра гIо деш дунен халкъашта юкъерча болхлой класса революционни торонаш алсамъяьхай.

Котало яьккхача кубински революце Малхбузехьарча полушаре хьалххара социалистически паччахьалкхе хьахиларга кхоачадаьд. Вьетнамски халкъо исторически котало яккхарахи мохк вIашагIтохилга чакхдаккхарахи Вьетнама Социалистически Республика Азерча машарен прогрессаи лоархIаме фактор а хиниа дIаэттай. Лаосе патриотически низаш котдаларца, мехка кулгалде марксистско-ленински халкъа-революционни парти оттарца шербеннаб социалистически мехкий дезал.

Дунен социализма исторически опыто марксизма-ленинизма ганз кхы а йIаьхегIа яьй кердача выводашцеи положенешцеи, шердаьд революционни теорен практикаи доазонаш. Харцдейиш йоацаш хьахьекхад цо марксистско-ленински Iилмо хьадийла а Октябра практике хьалххара дIачIоагIдаь дола социалистически революцеи керда общество хьалъярен керттера законаш массане а юкъара лоархIам болаш хилар, бакъдаьд уж законаш цхьацца долча мехкий хьалашкеи башхалонашкеи хьежжа творчески леладе дезаш хилар.

ТIехьарча шерашка кхы тIа а чIоагIъеннай социалистически мехкашкарча вежарашха долча халкъий дунен содружество — дунен халкъашта юкъера кердача тайпара союз. Строй цхьатарра хиларца вIашагIкхийтта йолча, машара, социализма гIулакха, демократена, къамаш шоай лоIаме хилара мутIахьа йолча социалистически паччахьалкхенаша марксизма-ленинизма, интернациональни солидарноста, цхьатарра бокъо хилар дезара хIара паччахьалкхе суверенитет йолаш хилара, чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара, новкъостий хьисапе вIаши гIодара принципий ларда тIа шоай лоIамегIа дегIадоаладу шоашта юкъе массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладелга. ЧIоагIъеннай вежарашха долча мехкашта юкъера идейни цхьоагIон политически кхотадалари. Хьа а хинна толаме болх беш я цар арахьарча политика вIаши гIулакхаш леладара механизм. Сихха дегIадоагIа экономически вIаши цхьана гIулакхаш леладар. Кийча а яь вахаре кхоачашъеш латта паччахьалкхений — СЭВ члений — социалистически экономически интеграце дуккхача хана лаьрхIа йола комплексни программа. Шерлуш доагIа идеологически культурни бувзамаш. Социалистически мехкаш чIоагIа кхотадаларо, цар марксистско-ленински партешта юкъера вежарашка дола доттагIал кIоарггдаларо дикка боккхагIа хулийт социализма вIашагIкхийтта низи дунен халкъашта юкъерча событей лелама еш йола влияни. ХIанз социалистически мехкий цхьоагIо дунен тIа эггара чIоагIагIа дегIа боагIаш бола низ, дунен политика керттера ярех фактор хинна дIаэттай.

Социалистически мехкий толамаша тешшаме хьагойт кхоане социализмага хилар. ХIаьта капитализм — из кхоане йоаца общество хилар. Из да къахьегамхошта ю эксплуатаци, социально-политически духовнии Iоткъам, хьабе болх ца хилар, расовни къамаин дискриминаци, колониализми неоколониализми я яхилга. Цо хьаю саг толхавеш йола общества кIоарга моральни кризис, духовни деградаци, шийна йола гIойле лехалга, низаш дара культ.

Империализм — термоядерни катастрофа хилийтара бола кхерам хьабеш дола герз юха ца озаш хьадара бехке яр я, гонахьарча Iаламца къизал лелаяра бехке яр я.

ХIанзарча хьалашка, капитализма юкъара кризис лоархIаме кIоаргъеннача хана, машар хургбоацаш чIоагIъеннай цун вIашдухьаленаш, кхы а чIоагIагIа баржаш латт эксплуатацена, монополей низа духьалара, демократенеи социализманеи тIехьара къовсам. Цу къовсама авангарде йода пролетариат. ТIеххьарча итт шерашка эггара лакхагIча боарам тIа баьннаб эксплуатацена, хьабе болх ца хилара, хIамай маьхаш лакхдалара, экономически кризиса, Iоткъам къахьегамхошта дIатIабилла гIерташ хилара духьалара забастовочни къовсам. ЧIоагIлуш доагIа йоккхача капитала реакционни политика юха тохар. Фашистски диктатура ежай Португалеи, Грецеи. Ехай Испанера франкистски режим.

Болхлой болама цхьоагIонга, аьрдехьара, демократически низаш вIашагIтохарга кхача гIертилга чIоагIлуш доагIа. Аьрдехьа ласташ латт профсоюзашка а. Капитала мехкашкара коммунистически партеш, наха юкъара цар сийи влиянии дегIайоагIа.

Къамий-кортмукъален болама боккхача низо йохаяьй империализма колониальни система. Хьахиннай итташ шоай лоIамера керда паччахьалкхенаш. Дуне дегIаахара дакъера цар лоархIам дикка лакхлуш латт. Империализмана лоалац уж шийн довлахьара дIаялар, неоколониализма новкъосталца цу мехкашта эксплуатаци ярга, цар экономически политически вахара гIахьожам лоаттабарга дог доах цо. Бакъда колониализма лоала кIалхара даьнна мехкаш шоай кортмукъа хилар чIоагIде, экономически, технически, культурни прогресс сихъе гIерташ да. ЧIоагIлуш латт империализмана духьаларча поэзиеш тIа лерра гIа а латташ, овлан тIара обществении хувцамаш де гIерташ дола демократически революционни низош. КIоарга прогрессивни хувцамаш хулаш латт социалистически ориентаци йолча Iарбий, африкански, азиатски мехкий обществении вахаре.

Советски Союзо, кхыча социалистически паччахьалкхенаша массе оагIорахьара хьалоаш дегIадоагIаш дола мехкаш, цар шоай законагIа йола бокъонаш кхоачашъяра тIехьа, империалистически эксплуатацех бизаа мукъабовлара тIехьа, шоай кхел шоай лоIамагIа лелаяра бокъо бахьан долаш лоаттабеча къовсамe. Революционни болама карагIдаьнна доккха хIама да СССР-еи Кубаи, дерригача социалистически содружества мехкаша, африкански континента а дерригача дунен тIарча а прогрессивни низаша солидарность йолаш, вежарашха новкъостал деш хилар ларде лаьца Ангола патриоташа Iеххьарча хаца яьккха котало. Цу коталоно кердача тайпара кхы а чIоагIагIа айбаьб африкански халкъаша Къулбехьарча Африкеи Родезеи расистски режима духьал лоаттабу къовсам.

Исторе харцде йиш йоацаш тешал ду хIанзарча керттерча революционни кхаь низа союза — дунен социализм, дунен халкъашта юкъера пролетариат, къамий-кортмукъален болам эшалургбоаца низ хиларах.

Дунен тIарча низий соотношенешка хиннача овлан тIарча хувцамий ларда тIа дунен халкъашта юкъерча гIулакхий еррига система кIоаргга эргайоалаш латт.

ТIеххьарча шерашка вIаштIехьдаьннад дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладара даькъе позитивни гола тоха. «шийлача тIемагара» кхоххам кIаьдбаларгахьа, тайп-тайпара обществении строй йола паччахьалкхенаш машаре цхьан яхара принципаш дунен халкъашта юкъерча вахара практике чIоагIъяргахьа гола тоха. Гаьнбаьккхаб дунен термоядерни тIом хилара бола кхерам. Машаре социализми коммунизми хьалъяра, социальни прогресс бахьан долаш халкъаша лоаттабу къовсам дегIабоалабара дола дунен халкъашта юкъера кхы а дикагIа дола хьалаш Iалашдаьд. Ткъаь итт шу совгIа ха я советски халкъ машара хьалашка къахьегаш дола. СССР дунен халкъашта юкъера хьал цIаккха ца хинначa тайпара чIоагIа да. Кхы а чIоагIагIа айденнад Октябра даьхен, социализма кхыча мехкий дунен халкъашта юкъера сий.

Къаьстта хоалуш да Европе хинна машар чIоагIбара даькъера хувцамаш, цунна новкъостал дир Европа кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи гIулакха йола исторически Совещани гулъярои толаме чакхъяккхарои. Массане юкъарча машара хьашт долаш да СССР-аи США-неи юкъера гIулакхаш дикагIча оагIорахьа ластар, Францеца, ФРГ-еца, Италеца, Великобританеца, кхыча капиталистически паччахьалкхенашца машаре цхьана гIулакхаш леладелга дегIадоаладар.

Планета политически климат тоаяра даькъе даьха толамаш даха йиш хилар эггара хьалха Советски Союза, кхыча социалистически паччахьалкхений низ чIоагIа дегIабар, цар машар безара политика лерагIа чакхъяккхар, ерригача континенташкарча халкъах болча дуккхача наха машара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабар бахьан долаш.

Капиталистически паччахьалкхений довл ду гIозараш социализм тIема коталонца эшаяра еш йола расчеташ хIанз вIалла перспектива йоацаши дош доацаши гIулакх хилар ца лаьрхIача далац. Дуккхача капиталистически мехкий арахьарча политике чIоагIлуш латт кхы а реалистическегIа йола тенденцеш, цар кулгалдара деятелаша мукIарло ду тайп-тайпара обществении строй йола паччахьалкхенаш машаре яханза яргйоацаш хилара.

Кхоккам кIаьдбара политика дегIаккувлачеи кIоаргъечеи Iалаьмате доккха конструктивни, оарцагIваккхара дакъа кхоач КПСС XXIV съездо тIаийцача машара Программага а цуна айхха ювза а енна из дIахо хьош йолчунга — ленински парте XXV съездо тIаийцача, машари дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаши бахьан долаш, халкъий паргIатои кортамукъалеи бахьан долаш дIахо лоаттабеча къовсама программага а. Машар безаш йола Советски Союза инициативаш дерригача мехкий къахьегамхоша хьаллаьцаи хьаллоацаши я, халкъий овлангара хьашташи дагадоахкараши хьалхадоахаш я.

Цу цхьан ханна парте теркалду, дуне дегIаахара хIанзара хан-юкъ дунен халкъашта юкъерча арене классови къовсам чIоагIбаларца белгалйоалаш хилар. Агрессивни империалистически гIозараша, халкъий машараи кхерамзленеи цIенхашттa кхерам тIа я тессаш, сихдаь Iоаду герзаш, кхоххам кIаьдбара гIулакха массе оагIорахьара новкъарле ю. Реакционни гIозараша Советски Союзаи вокх социалистически мехкаштеи духьала идеологически деверсеш, антисоветски, антикоммунистически меттIкIаьлей кампанеш вIашагIъехк, социалистически кхычеи мехкий чурча гIулакхашта юкъе гIерт уж. Антикоммунистически коаш чIоагI а еш, демократически, прогрессивни боламашта духьала низаш лоаттаду, террор лелаю империалистически реакце.

Машареи социализмаи моастагIий деррига тийша балхаш хоадамболлаш юха а детташ, Советски Союзи вежарашха дола вож социалистически мехкаши дунен халкъашта юкъерча хьалашка машараи социальни прогрессанеи аьттув болаш дола хувцамаш дIахо дегIаккхувла, кхоххам кIаьдбара гIулакхах хаддаиза дIагIоргйола, тIа-тIа чIоагIагIа вахара низ болаш йола, массе оагIорахьареи юхаластаргйоацеи, еррига континенташ чулоацаш йола процесс хилийта, паччахьалкхенашта юкъе хувцалургдоаца машаре цхьана гIулакхаш леладарга довла, герзаш, эггара хьалхарча агIанна — ядерни дараш, дIадахара гIулакха практически толамаш даха. Герзаш дIададахар, В. И. Ленина ма-аллара, «социализма идеал» я.

Из вай позици къахьегача берригача наьха дегаша къоабалъеши кхеташи я. Цудухьа да бакъахьарча, гуманни лерхIарашка кхачара тIадерзадаьча КПСС Центральни Комитета, ЦК Политбюро арахьарча политически гIулакхий, Леонид Ильич Брежнева халкъий машари кхерамзлеи чIоагIъяр духьа хьинарен тIавийрзза лоаттабеча къовсама хьалхалаттача адамлено селлара лакха мах беш хилар.

ЧIоагIлу дунен коммунистически болама — вай замалахьа эггара прогрессивнегIеи влиятельнегIеи болча низа позицеш. Коммунистически болам дIахо кхотабарга, империализмана духьалара, машара, демократена, социальни прогресса тIехьара къовсам чIоагIбарга бодача наькъа тIара йоккхий вехаш а хинна дIаэттай коммунистически болхлойи партей дунен халкъашта юкъера Совещани (Москва, 1969 ш.). Латински Американ Карибски бассейнаи мехкий коммунистически партей Конференци (Гавана, 1975 ш.). Европа коммунистически болхлойи партей Конференци (Берлин, 1976 ш.), кхыча регионий коммунистий форумаш. Цар къаьгга хьахьекхар дерригача мехкий коммунистий интернациональни солидарноста лакъаргбоаца вахара низ КПСС-о вежарашха йолча кхыча партешца цхьана дIахо а хьинаре къовсам лоаттабергба дунен коммунистически болама цхьоагIо марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципальни ларда тIа чIоагIъяр духьа.

Пролетарски интернационализм — коммунистий гIулакхий лоархIамегIара, вахаро техка принцип. Цо шийна юкъеззаб Iилман коммунизма теореи практикаи беррига чулоацам. Интернационализма байракха кIал а этта яьккхай Октябра котало, чIоагIъеннай эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхен позицеш, хьахиннай дунен социализма система, чIоагIлуши дегIаухаши я социалистически паччахьалкхений содружество, боккхагIа а хул, кхота а лу дунен халкъашта юкъера коммунистически, болхлой болам. КПСС-о цIаккха а хувца ца луш хьал а лоаттадаьд, хьал а лоаттаду социализма, берригача революционни болама овлангара интернациональни хьашташ.

Юкъара лерхIараш бахьан долаш лоаттабеча къовсамера дерригача мехкий болхлой класса, коммунистий солидарность, къамаш мукъадахар духьеи социальни прогресс бахьан долаши халкъаша лоаттабу къовсам цар хьаллацар, цхьатарра бокъонаш йолча, вежарашха йолча партеша шоай лоIаме цхьана гIулакхаш леладар, шоай политике къахьегамхой къаманни интернациональнии хьашташ цар айхха дувзаш цхьана тардар — из да пролетарски интернационализм чакхъяхар а. Из хила а хиннад, хург а да коммунистически болхлойи болама низ бола, тохкамах чакхдаьнна герз.

Дунен беррига революционни болам дегIаахаро бакъду, марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма юкъара принципаш кхоачашъяр — из я хIара компарте позицеш чIоагIъяра, цун сийи влиянии лакхъяра, цо шийн мехка болхлой класса хьалхашкара шийн декхараш а шийн интернациональни гIулакх а толаме кхоачашдара йола лоархIамегIара предпосылка. Компартеш бокъонца шоай лоIамеи кхычарех тийша хIама доацаши хулга чIоагIдаро, цар эффективни, принципиальни революционни политика чакхъяхаро дIахо дегIаккхувла лерхI берригача коммунистически болхлой болама доазонел духьа вежарашха цхьана леладу гIулакхаш, вIаши гIо-новкъостал делга а оагIув хьаллоацилга а, реальни социализмацара, керттерча антиимпериалистически низацара, дунен революционни процесса тешамеча ког гIортолгацара бокъонца йола солидарность дегIаккхувла.

Октябрьски революци шийн сийлахь-йоккха обществении прогресса наькъагIа адамлено боккхача хIара гIанца тIа-тIа кIоаргагIеи къаьгагIеи хьаеллалуш йола социально-политически событи я.

Октябра коталош, реальни социализма опытя деррига-дунен-исторически лоархIам сенах латт аьлча, из латт, къахьегамхой гIулакха эггара нийсагIа йола общество вIашагIйоллара цар хьоккхам беина хиларах.

Социализм — из я реальни гуманизма общество. Цун керттера беркат да къахьега саг. Долла хIама сага праза, сага духьа — ишта да вахара кердача, социалистически хьисапа эггара кIоаргагIа дола маIан.

Социализм — из я мукъабаьккхача къахьегама, бокъонца йолча демократе, сага йиза йолча паргIатон, эггара хьалха латтача Iилмаи культураи общество. Цо дIадоах Iазапа деррига тайпаш. Iалашъю, къахьегара, дешара, салаIара бокъо, къахьегамхошта бе хьашт дола болх хулийт, тешшаме торонаш лу общества беррига членаш массе оагIорахьара творчески дегIахара.

Социализм — из я социальни оптимизма общество. Кхоанарча денах, шийн берий иразеча кхоаненах, Iалашъяь хургйолча къоаналах чIоагIа бIубенна хулийт цо къахьега саг.

Керда цхьатарра бокъонаш йола юкъмоттиг, вIаши гIойле йолча тайпара цхьана леладу гIулакхаш, машар бахь цо халкъашта. Колониализмахи неоколониализмахи юхедисача зуламашкахьара саготонаш тIалаттача, дегIаухача мехкий халкъашта хьалхашка цо хьаелл экономически тIехьадисар исторически лоацца ханашка дIадаккхара перспектива, социальни кортамукъале яккхареи массе оагIорахьара прогресс яреи перспектива.

Экономически, политически, духовни вахар социалистически вIаштIехьдаккхаро хьахьекхад, вай замалахьа дерригача адамий юкъара эггара лоархIамегIеи саготагIеи йола проблемаш къоастаярга бода никъ социализмо мара хьа ца беллаш хилар. Цунна мара могаргдац адам цхьатарра хIалакдеш дола герз юкъе а даьккха деррига дуне дохадергдолаш болча тIема кхерамах адамле яккха, Iалама хозне лоаттаеи тоаеи.

Дерригача мехкий къахьегамхой эггара сийрдагIа йола доглоахийла социализмаца ювзаенна я. Цунах латт Октябра хьокхама, Советски Союза, социалистически содружества дерригача мехкий толамий низ.

Ерригa советски общество дегIаахар хIанз КПСС XXV съезда идеяша тIа-тIа чIоагIагIа воздействи а еш лел. Из я партеи халкъеи йохаргйоацача цхьоагIон, бIуболийташ йолча перспективаи лерхIа чакхдоахача гIулакхийи съезд. Съезда КПСС ЦК Отчет ше еш новкъоста Л. И. Брежнева творчески марксизма-ленинизма позицешкара кIоаргга анализ яьй парте гIулакхийн дегIаенача социализма общества вахареи ерригача керттерча оагIоний, Iилман наькъаца вIашагIтехай йоккха практически опыт, дIахора декхараш оттадир, чухьа санна, ишта дунен халкъашта юкъе а общество дегIаахара овлангара проблемаш хьайийллар.

XXV съездо белгалйбаьча парте политически наькъо Iалашду СССР экономически оборонни низ хаддаиза чIоагIлулгеи дегIаухилгеи, социалистически обществении отношенеш эргайоахаш тоаелга, вай Даьхе коммунизмагахьа дIахо дIахьалхашкахьа йодилга. Съезда установкаш хаьдда юкъе йихьай иттлагIча пятилетка, эффективностеи дикалеи, Iалаьмате йоккхийча масштабийи ондача торонийи пятилетка плана. XXV съезда революционни творчески уйлаш, идеяш ях вай парте, вай халкъа хIара деннарча гIулакхашка. Миллионаш болча наха кхетаьи тIаийцаи йола уж тIа-тIа дуккхагIа дерригача вай дегIаахара материальни низ, из Iалаьмате чIоагIа сихдераш а хинна дIаэттай. Советски наха дика хов — шоай къахьегам хьаьналгIеи беркатегIеи ме хул, социалистически Дай-мехка низ чIогIагIа хургболга, тIаккха вай вахар дикагIеи хозагIеи хургдолга.

ТIа-тIа шерагIа яржаш латт социалистически яхь, из лелаеча юкъагIа хьахул керда къахьегама сийлахьа традицеш. Вай Даьхен столица — Москван, Октябрьски революци кхеьчун — Ленинграда хьалха латтача коллективай инициативагIа шерра яьржай съездо оттадаь социально-экономически декхараш толаме кхоачашдара, иттлагIча пятилетка оттаьча халкъбоахама плана заданеш «Болх дикагIа бергба, эффективности дикали лакхъергъя!» яхаш лозунг а долаш кхоачашии тIехкхоачаши яра тIехьара яхь. Яхье дакъа лоацарий низаш тIадерзадаьд Iилма-технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, материальни, финансови ресурсаш, бедал, йоаго хIама, энерги кхояра режим чIоагIъяра, тIаийца декхараши встречни планаши толаме кхоачашъяра, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боагIара накъабахара.

Толаме чакхдаьккхад пятилетка хьалхара шу. ЛоархIаме къахьегама котало яьккхай 1976 шера ялат дукхагIа даккхар духьа лоаттабаьча къовсаме. Коммунистически кхолламий дерригача лостамашка лакхагIча мулаш тIа баьннаб мохк, дика кхоачам баьб бIарчча пятилетка толаме кхоачашъяра.

КарагIдаьннарех де доагIаш доккхал а деш, парте цу цхьан хаша нийса мах бу даьрий, цунна бIаргагу вай долаш дола кхоачамбоацараши халонаши, тIайийрзза болх бу уж дIаладахара. XXV съезда никъ практически чакхбаккхара деча гIулакхий низ бола программа а хиния дIаэттай КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш, цига новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл. Цар тIа белгальяьй халкъбоахама планаш кхоачашъяра хаьдда тактика, шаьра гуш хьахьеккхай партеи халкъеи творчески низаш ма-могга дукхагIа тIадерзаделга дIадехаш йола пятилетка керттера участкаши юкъмоттигера проблемаши.

ДегIаена социалистически общество дIахо эргайоахаш тоаяра массе тайпара декхараш кхоачашдеча парте, дерригача советски халкъо ког гIортолга ю цун байракха кIал Сийлахь-йоккхача Октябрьски революци котало яьккхача, социализма ерригa исторически коталонаш яьхача ленински хьехамах.

Марксизм-ленинизм хила а хиннад, хург а да коммунизма эггара тешамегIа дола цаI мара доаца Iилма, шийл тIех кхы цхьаькха йоаца революционни творчески адамашта политически кулгалдара искусство. «Марксизмана-ленинизмана, цун низ болча, вахар чIоагIдеча творчески гIулакхашта тешаме хилар — коммунистически кхолламаш деча, болхлой класса, берригача къахьегамхой хьашташ бахьан долаш лоаттабеча къовсаме толамаш дахара лоархIамегIара хьали тешами.

Тахан, вай мохк дегIаухача кердача хан-юкъагIа, цIаккха а ца хиннача тайпара доккхий коммунизм хьалъяра декхараши дунен тIа чIоагIа машар Iалашбара Iалаьмате боккхача лоархIамера декхари кхоачашдеш латтача хана, кердача низаца хьагучадувл вай парте ленински никъ лерагIеи юкъагIа ца бусаши тIехьенгара тIехьента бувлаш хьабоагIаш хилар. Кхыча средствашцеи исторически кхыча хьалашкеи, шоаш ниса йолаш кхы цхьаькха йоаца йоккхий торонаш а йолаш, вай парте дIахо хьу ше бахьан долаш Октябра ленински гварде, российски пролетариата кортеи дегаондлон хиннача, йишлургйоацаа большевикий-ленинций когорто къовсам лоаттабаь сийлахь-доккха исторически гIулакх.

Керда тайпа парти хьаеча Ленина кулгалца хоадамболлаш дола дакъа лаьцад цар. Подполья халача хьалашка чIоагIъяьй цар цун цхьоагIо, чIоагIдаьд цун денал. Пролетарски гIулакха боарам боацаш чIоагIа уж мутIахьа хиларах, барт-цхьоагIонца кхотабенна хиларах, наха юкъе сий долаши влияни йолаши уж хиларах хьахиннай вай парте низ массаза а хьаллоаттабаь лард.

Дунен тIа хиннабац хержача наькъа тIара уж баха могаргдолаш бола низ; вай замалахьа эггара низ болашагIа, хьалха латтача класса — болхлой класса парте тешаме къоигаш хиннача цар еза а лелаяьй, лора а яьй марксизма-ленинизма цIе-нал.

Коммунисташа штурм яьй къаьнарча дуненна — эксплуатацеи Iазапеи, нийсхо ца хилара а низаш дара а, кхы мехкаш дIалувцара тIемаш леладаьча дуненна. ХIаьта болхлой классаи къахьегача ахархоштеи керте лаьттача ленински парте планета яхлагIча даькъа тIа из дуне доха а даьд.

Халкъа керте лаьтта коммунисташ ткъаь пхиъ шера моастагIал долча капиталистически гома юкъе мохк хиннача хана шоай деррига низаш тIа а ухийташ керда дуне хьалдеш хиннаб, хIаьта цар из хьал а даьд.

Сийлахь-йоккхача ленински парте мугIарашка а болаш цар къовсам лоаттабаьб паргIато бахьан долаш, бокъонца йола демократи яккхар духьа, шоай вахара деррига дешаш халкъо ше, къахьегамхоша шоаш къестадар духьа. ХIаьта парте бокъонца дола халкъа Iаьдал а оттадир.

Тешамеи бакъдаращцеи гIулакх да а даьд, хIанз а ду коммунисташа исторе чухь эггара хьалха бокъонца паргIата йола, социалистически общество хьалъяьча халкъа. Шоашта дагаделла латтараш, шоай хаьъкъала беррига низ, шоай дегай деррига пIий дIател цар коммунизма сийлахь-доккха гIулакх котдаккхар духьа лоаттабеча къовсама.

Октябра наькъагIа дегIаухача укх кховзткъа шера вай обществе чIоагIъеннай революционни къовсамеи кхолламийи йIаьхий опыт шоашта чухьа чIоагIъенна башха-дика социалистически традицеш. Уж традицеш лораеш лелаяр — из да уж творчески дегIаккхувлар. Парте кхетаме вIашагIа а етт, йIаьхий а ю революце коталоииа тIехьарча, социализмаеи коммунизманеи тIехьарча, хьашташи идеалаши цаIаш хилара кхоллабенна болча къовсамхой деррига ноахалий опыт.

Советски общества ерригача классийи социальни группайи, дерригача къамий а народностий а, дерригача ноахалий тIа-тIа чIоагIлуш йолча цхьоагIонах латт Октябра сийлахь-доккхача гIулакхо керда коталонаш йоахаргхиларах бола тешам.

КПСС Центральни Комитето соцам бу:

Шерра доаржаде Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце кховзткъа шу дизарга — вай мехка къахьегамхой, ерригача прогрессивни адамлеи Iалаьмате доккхача цIейга, революционни къовсаме, коммунизм хьалъяра цIейга — кийчо елга.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей, советски, боахама органий сийлахьча юбилейна кийчо яраи из чакхдаккхараи беш бола беррига болх КПСС XXV съезда исторически решенеш вахаре кхоачашъяра, иттлагIа пятилетка толаме чакхъяккхара, промышленнии юртбоахамеи производство дIахо дегIайоалаелга Iалашдар, технически прогресс сихъяра, балха эффективности дикали лакхъяра, халкъа материальни вахара хьали культурни вахара боарами хаддаиза лакхбара къахьегамхой творчески хьинар оарцагIдаккхара тIаберзабе.

Промышленноста, юрта боахама, гIишлошъяра, транспорта, халкъа боахама кхыча доакъой хьалха латтача коллективай сийлахьча юбилейна даха ма-доаттIара накъа дахара тIехьа, пятилетка шин шера заданеш 1977 шера 7 ноябрга кхоачашъяра тIехьа, производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехь социалистически яхь йоаржаяра инициатива могае.

Берригача организационно-политически идейно-кхетамеи балха тIа диза даргдоацар:

— кIоаргга а массе оагIорахьара а Октябрьски революце дерригдунен-исторически лоархIам, В. И. Ленина балхаш тIара, КПСС, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама документаш тIара, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежневеи парте кхыча кулгалхойи докладаш тIареи къамаьлашкареи положенеши выводаши кIоаргген массе оагIорахьара дIайовзийта;

— исторе чухь эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьаяраи чIоагIъяраи коммунистически парте кулгалдеш, революционно-хувцамаш деш баь болх; революцеи керда общество хьалъечеи дуккхача наьха хинна лоархIами шерра хьахьокха КПСС, болхлой класса, дерригача советски халкъа сийлахьча революционни, къахьегама, тIема традицешца вай кагирхой кхетамца кхебе;

— коммунизм хьалъяра йоккхий планаш вахаре кхоачашъяра тIехьа, парте XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсамера советски наькъа къахьегамеи политически хьинар, болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце тIатеIIа чIоагIа къахьегара боккха социальни лоархIам къаьгга хьахьокха, парте экономически стратегенеи социальни политиканеи массе оагIорахьара пропаганда е. Долаш долча кхоачамбоацараштa принципальни, йоаггIача тайпара критика е, резерваш сихха гучаяха царех пайда эца, хьалха латта опыт шерра дIайоржае;

— СССР, социалистически содружества мехкашта экономика, Iилмеи культуреи дегIайолаеча халкъа вахара хьал хаддаиза лакхдеча карагIдаьнна Iалаьмате доккхий гIулакхаш, капитализмана юхе социализма овлан тIара совленаш тешшаме гучаяха, дунен халкъашта социализмах дола бакъдар дIадовзийта;

— буржуазни идеологена, аьттехьарча, — «аьрдехьарча» ревизионистски концепцешта аргументированни критика е. Октябрьски революце, вай партеи халкъеи хьабенача наькъа лоархIам дунен халкъашта юкъера боабе гIерташ бола исторе тайп-тайпара фальсификатораш хьагучабаха, дерригача тайпаех йола антикоммунизм, антисоветизм, оппортунизм хоадам боллаш юха тоха;

— массе оагIорахьара хьахьокха социализма дунен система дегIайоалаяраи чIоагIъяраи, къамий-кортмукъален болам, машар чIоагIбара, вIаши цхьана гIулакхаш леладара тIехьа, халкъий кхерамзле бахьан долаш цо доаттабу къовсам хьаллацара, тайп-тайпара обществении строй йола паччахьалкхенаш машаре цхьана яхара принципаш чIоагIъяра тIаберзабаь бола КПСС болх. Марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи ларда тIа коммунистически боламе цхьоагIо бахьан лоаттабеча къовсамера вай парте лоархIам дIабовзийта.

Октябра 60 шу дизара кийчо яра из деззара йола организационни агитационно-пропагандистски мероприятеш оттае а чакхъяха а могадолда союзни республикай компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, окружкомашта, горкомашта, райкомашта, юкхьанцарча партийни организацешта, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи Керттерча политически управленена, соединенейи тIема-дешара заведенейи политорганашта. Цу хана шерра пайда эца Октябра 50 шу дизар, В. И. Ленин ваь 100 шу дизар, СССР хьахилара 50 шу дизар дездеча хана Iояьча опытах.

Марксизма-ленинизма институто, обществении Iилмай Академе, КПСС ЦК-арча Лакхехьарча партийни школо, СССР Iилмай Академеца цхьана Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 60 шу дизара хетаяь Iилма-теоретически конференци йойла.

СССР-а культура Министерствос, СССР лакхехьарчеи юкъерча специальни образоване Министерствос, СССР просвещене Министерствос, СССР Гостелерадиос, СССР Госкомиздата, СССР Госкинос, СССР Министрий Совета Iилманеи техникаи йолча Госкомитето, СССР Министрий Совета профессионально-технически дешара йолча Госкомитето, СССР Министрий Советерча физически культураи спортаи йолча Комитето, ДОСААФ ЦК, тIема ветераний Советски комитето, Политиздато, ВААП, «Плакат» яхача издательствос «Знание» яхача Еррига союзни общества правлене, СССР писателий Союза, СССР кинематографистий Союза СССР художникий Союза, СССР композиторий Союза, СССР журналистий Союза, СССР архитекторий Союза правленеша отта а йойла кхоачаш а йойла хургйолча юбилейца ювзаенна эшаш йола мероприятеш.

Юбилейни мероприятеш оттаеча хана белгалде Октябра 60 шу дизара хетаяь литератураи искусстваи дикагIа долча балхий Iилмани, художественнии конкурсаш чакхйоахилга, конкурсашка котбаьннараштa паччахьалкхеи премеш хьожаелга.

«Правда», «Известия», «Советская Россия», «Социалистическая индустрия», «Сельская жизнь», «Советская культура», «Экономическая газета», «Труд», «Комсомольская правда», «Литературная газета» яхача газетий, «Коммунист», «Партийная жизнь», «Агитатор», «Политическое самообразование», «Вопросы истории КПСС» яхача журналий, кхыча газетийи журналийи редакцеша, СССР Госкомиздато, СССР Гостелерадиос материалашта кепаттилгеи дIаювцилгеи, книжкаши, диос Iалашдолда Октябра кховзткъа шу дизара хетаяьча хадброшюраши арахецилга.

Дерригача халкъо сийдеш дагалувцалба Октябра гIулакх бахьан долаш байна къовсамхой. Сий долда къаьнача большевикий, советий Iаьдал бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттабаьрий, революце, гражданскии Сийлахь-боккхача Дай-мехкеи тIема ветераний, къахьегама турпалий.

***

Советски халкъа карагIдаьнна исторически революционни гIулакхаш, коммунистически общество хьаяра тIехьа лоаттабеча къовсамера толамаш, укх кховзткъалагIча шера вай мехко хьабахьаш болча халача, тахканза болча новкъа яьха коталонаш — дерригача дунен тIа могаеш тIаийца я. Уж Октябра гIулакх дIахо хьош, сийлахь-воккхача Ленина идеяш вахаре кхоачашъеш хилар хьахьоккхаш я. Уж толамаши карагIдаьннараши, из исторически опыт хIанзарча дунен революционни боламе никъ хьеха седкъа а хиния дIаэттай.

Машареи халкъашта юкъерча доттагIлеи лакха идеалаш бахьан долаш тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа кхоталу хIанзара революционни, прогрессивни, машар беза низаш. ТIехь-тIехьа- [illegible]

КПСС Центральни Комитето тIаьхьех болхлой, колхозхой, советски интеллигенци, Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи бIухой, коммунисташ, комсомольцаш, вай сийлахь кхиъа, кагийнаш, мехкарий, дерригa къахьегамхой — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара [illegible] социалистически державан экономика, Iилма, культура дегIайолаеча керда гIулакхаш карагIдуларна белгалдаре.

КПСС Центральни Комитет чIогIа тешаш ю беррига советски халкъ КПСС XXV съездо белгальйна коммунизм хьалъяра [illegible] Сийлахь-боккхача Октябра хьовзткъа шу дизара [illegible]

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

ХЬЕХАМЧА НОВКЪОСТАЛЦА

Советски Эскаре шийн гIулакх дизза кхоачашдаь а ваьнна «Красный молот» заводе балха вера Перов Николай Константинович. Цун кхийнадацар кхыметтел шийна товш бола къахьегама никъ лаца а. Да-нана мугIарера болхлой бар. Цар никъ лоац Николая а. Шийца цхьана школе деша баьгIа новкъостий а заводе болх беш болга хайча царца цхьана болх бе безам отт цун. Токара ученикалла балха дIаэц из заводе. Дог тохадолийташ торжественно чакхвоаккх Николай эггара хьалха предприяте наIарех.

—Дуне тIа мел йоаккхача хана дицлургдац сона из ди, — йоах хIанз Николая. — ТIехьагIа со Iомавеш хиннача къахьегама ветерана Ягодзинский Анатолий Андреевича ше хьалха а ваьнна завода наIарашкара № 2 йолча цехе латта шийн токарни станок йолча кхаччалца вигар со. Иштта дIададоладелар Николая хьалхара къахьегама ди.

Атта дац юххьанца ца довзаш дола гIулакх Iомаде. Цхьайолча хана цунах дог экхийташ йола халонаш дукхала увтташ моттигаш а нийслу; каялац балхах, дIатоха кулг харцахьа кхет. Уж тайпа моттигаш Перова а цийсъеннай. Цхьабакъда цун хьехамчий оаз цIаккха хувца ца яларах дог иккхадац Николая.

— ХIама дергдац, — оалаш хиннад Анатолий Андреевича Iинмерза. — Москва а хьахиннаяц цхьан дийнахьа. — ЭгIаз а ца ухаш, уйла еш тоха кулг, сих ма ле!

Шаьхка а цIаьхка а ше дIахьокхаш, сатем ца боабеш кердадоаккхаш хиннад хьехамчас ше цунна Iомадеш дар.

Шийн балха воккха говзанча ва Ягодзинский. Ткъо шу да цо цхьан цехе болх бу. Шийн тамагIа долаш продукци арахец эггара лакхагIа балха квалификаци йолча токара.

Дуккхача шерашка Iомадаьр, дайзар кагийча наха дIадала хар а йоккха говзал эшаш хIама да. Из говзал йолаш ва Анатолий Андреевич. Кагийча наьха оамалаш, хьашташ довза, царна гаргавахa ховш ва из. Вахара опыт йолча хьехамчий шийн и ба Николай ханнара бола къонгаш. Цудухьа дукха хало е ца эзаш яйзар цунна Николая оамалаш а хьашташ а. ЗIамигача сага токара говзал Iомаеш, тIагIертта къахьегаш чакхбаьлар кхо бутт. Цу юкъа Николая токарни станок Iомаярал совгIа воккха ши доттагIа хилар уж шиъ. Цхьан станока тIа шин сменагIа къахьегаш ба уж хIанз, цхьабакъда из новкъа хилац Николая цхьана салаIара, токарни говзал шаьръяра, кIоаргъяра.

Дуккхача шерашка денз Анатолий Андреевича сашорта доаккхаш бола салоIам ба зIак хьокхар. Цу салоIамца безам совбаьккхаб цо Николая а. Мукъа денача деношка уж шиъ бIаргаго йиш я зIакаш бе а доахкаш вай республика Iамашта йисте. Чкъаьра баккхара а говзал эш. Цига а новкъостала воагIа хьехамча. ЗIамигача сага цо Iомаю тайп-тайпарча чкъаьрий оамалаш: малагIча чкъаьро маца дикагIа катох, царна дукхагIа беза кхача малагIа ба, фу маца тосс, мел дах — массагIа да уж чкъаьрий лувцараштa ха деза хIамаш? Цхьана салоIаш аттагIа да зIамигача сага оамалаш йовза а цун дега тIа бода никъ лаха а.

— Масса долча хIаман шиший боарам хила беза, — хьехар ду Николая Анатолий Андреевича. — Сов дукха диача модз а зуламе хул, цудухьа салоIама а хила беза боарам. «СалоIама сахьат — гIулакха ха» йоах эрсий кицо.

Хьехамчас ше Iомабеча кагийча нахагара дIадех хIама дикагIа довза гIерташ уж хилар, зехьа ха ца йоаяр. Ше дешара заведени яьккха веце а цунна дика хов дегIаухаш латтача вай мехка промышленносто, вахаро чоалханегIа дола декхараш болхлошта хьалхашка увттаделга, шоай профессиональнии политически знанеш шаьръяр царгара дIаделилга. Цудухьа керда арадувла технически литература деш хьехамчас а Николая а. Сменаш хувцалуча, сахьата вIашагI а кхийте дагавоал уж шиъ кердачох. III-гIча разряда токарь вале а дукха хул Николая воккхагIа волча новкъостаца дагавала везаш, цун гIо эшаш. Дукха ха йоаццаш цхьана Iохайша багIаш цIагIардар дIа-хьа хьаьттачул тIехьагIа, — Дешара фу це дага ва хьо? — аьлар Николайга Ягодзинске.

— Йиlиг хIанз мара кувгашъяхаяц,—жоп делар зIамигача саго, — цудухьа хала да тхона Зинайца хIанзарчоа, бийсана гIетта везаш хул. БIаьсти кIезиг-дукха йоккха хилча берий беша дIалургья оаха из, тIаккха дешара а уйла е йиш хургья.

Шу даьннад Николая токарни станок Iомаяь. ЧоалханегIа дола заказаш кхоачашду цо хIанз наьха новкъостал ца эшаш. Заводо арахецаш йолча цементирующи агрегаташта лаьрхIа крецкопаш хьаю цои цун хьехамчаси. Продукце дикал лакха а йолаш кхоачашъю къоначa токара шийн балха заданеш. Цудухьа лакхлуш латт цун сий цеха коллектива хьалхашка. Комсомолец волаш заводе балха вера Николай. БIу ца къожабеш кхоачашду цо шийна тIадилла моллагIа общественни декхар, нахаца барта хила, царца тарвала хьож. ХIаьта балха а дисциплина а гIулакхаш шийгара гIалат ца доалийташ леладу. Коллектив йовза а цунца тарвала а зIамигача сага доккха новкъостал ду хьехамчас Ягодзинске. Соахка парте кандидаталла ваха велча берригача комсомольцаша дог-раьза а болаш рекомендаци елар цунна. Из иштта дика могавеш яр коммунисташа диспетчера Коалова Татьяна Григорьевнаси токара Силин Леонид Матвеевичеи енна рекомендацеш а.

Ялх саг юкъе ва Перов Николай керте латтача комсомольско - кагирхой бригадана. Шоай заданеш толамца кхоачашъеш чакхдаьккхад кагирхоша иттлагIча пятилетка хьалхара шу. БIарчча шера «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегаш цар иштта толам баьккхар смежни говзалаш Iомаеча а. Тайп-тайпарча маркаегIа я цехе латта токарни станокаш. Цудухьа саг дамогаш хилча е отпуске вахача болх бе саг воацаш йисац уж. Дика яйзай кагирхошта шоай еррига станокаш. Цу хьакъехьа царна ханнахьа хьехам беннар а Анатолий Андреевич Ягодзинский вар.

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара юбилея сийленца накъадахара республике эггара хьалха болам дIаболабаьча предприятеех цаI я «Красный молот» завод. Денна дош кхоачашдара деррига низаш оарцагIдаьха къахьег предприяте ерригача коллективо. Юстара яц Перов Николая бригада а. «Хьалхле лелаеращца нийслу!» — иштта я цар тахьнара къахьегама девиз.

С. ШАДИЕВ.

Доазол дехьара

Сир даьккха проводаш ду Пхеньянски завод — халкъа Корее эггара къонагIа йола предприяти я. Советски Союза новкъосталца хьалъяьй завод. Корейски болхлошца цхьана вIашш уллув къахьегаш ба шоай доттагIашта производственни опыт дIалуш чоалхане оборудовани караерзаяра царна новкъостал деши бола СССР-ера специалисташ.

СУРТА ТIА: Боровиков Владимири сир доаккхаш йола Ли Сын Оки завода участке.

А. ЯКОВЛЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Кхоана—Шри Ланка кортамукъален Ди

«ЖОВХЬАРИЙ ГIАЙРЕН» ТIАРА ХУВЦАМАШ

Дунен тIа цхьаь цаI гIайре хиннаяц хьалха селлара дуккха цIераш йолаш. Ширача замалахьарча грекашеи римлянашеи Тапробан оалаш хиннад цунах, хIаьта индийцаша — Синхаладвипа, вешта аьлча сингхалий (ломий) гIайре. Укхаза боагIаш хиннача форда наьъкагIа лийнараша, купецаша, цун боарам боацаш хозача флорахи фаунахи, Iалама рузкъах доккхал а деш, «жовхьарий», «фаьлгаца ювца» гIайре яхаш цIераш тийхкай цунах. ХIаьта массаза а гIайрен тIа баха нах бийцача, цар юххьанца денз Шри Ланка — «башхахоз мохк», «беркате лаьтта» оалаш хиннад цунах.

ГIайрен тIа бахача наха бирса халонаш тIаэттай 1505 шера фордагахьара цига эггара хьалхара европейски гIаьрахойпортугальцаш бессача хана. Уж дIабахачул тIехьагIа царна меттел баьхкаб голландцаш, цул тIехьагIа англичанаш. Европейски колонизатораша дыъ бIаьи ах бIаьи шера яйхай Цейлон. Цар укхазара дIакхихьай дикагIча тайпах йола хьу, самоцветаш, чай, каучук.

Шри Ланка халкъо са ца кхоадеш йIаьххача хана лоаттабаь къовсам 29 шу хьалхагIа, 1948 шера 4 феврале, чакхбаьннаб, политически кортамукъале а йоаккхаш. Цхьабакъда из бокъонца йолча кортамукъаленга бодача наьъкагIа баьккха хьалхара гIа мара бацар. ДIалаха дезаш дар колониализмах юхедиса хIамаш, къаман экономика хьалъе, Iалама ресурсашта эффективни суверенитет оттае езаш яр.

Шри Ланка Республика — дукхагIча даькъе аграрни мохк. Кхойтта миллион болча цига бахача нахах дукхагIа бараш юрташка бах. Цудухьа халкъа къаьстта боккхача лоархIаме да аграрни реформа хьакъехьара закон.

Шин даькъаца чакхйоаккхаш я из реформа. Хьалхара дакъа 1974 шера августе чакхдаьккхад. Цу ханале помещикашкареи феодалашкареи хьадаьккхар 550 эзар акр лаьтта—тIехоттабаьча 50 акра боарамал совгIа дар. ХIаьта 1974 шера гурахьа чакхдаккха дIадоладаь реформа шоллагIа дакъа чакхдоаккхача юкъагIа паччахьалкхен тIахьожама кIал лаьцача лаьтташка ахархой баха хувшабу, царех дукхагIа долча даькъа тIа юртбоахама кооперативаш ехкаш латт.

ВIашагIкхийттача фронта правительства чакхдоахача лоархIамеча гIулакхех цаI да 1975 шера 14 октябре тIайийца моттигерчеи кхьча мехкийи частни компанеша тIахьожам лоаттабеш хиннача плантацешта национализаци ярах дола закон. Из бахьан долаш паччахьалкхен тIахьожама кIал хьачуяьхкар еррига а лаьрхIача 160 эзар гектар дIалоацаш йола 400 гаргга чаь, каучука, кокосови плантацеш. Премьер-министра С. Бандаранаикас белгалдаьккхар, из закон тIаэцар экономически кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсаме тIеххьара этап хилар.

Правительства чIоагIа уйла тIайохийт мехка промышленность дегIайоалаяра а. Цу цхьан ханна тIа-тIа алсамбоах паччахьалкхен сектора низ. Цун предприяте хIанзле а лу промышлении продукце 45 процент гаргга. СССР-о экономически технически новкъостал дар бахьан долаш Шри Ланке хьалъяьй металла цхьадоа тайпаши автомобильни шинаши арахьара тIакхахьа ца езаш мохк мукъабаьккха ца Iеш. йоkха уж арахьа дIакхахьийта йиш хиларах паччахьалкхен казне дуккха ахча дIачутелаш а йола паччахьалкхен сектора промышленни предприятеш. Республике чIоагIа дика лоархIаш я советски новкъосталца Коломбо порте элеватораца цхьана хьалъяь мельничии комбинат.

Цхьабакъда белгалдаккха доагIа, социально-экономически реформаш чакхйоахаш йолча ВIашагIкхийттача фронта правительствана хьалхашка цIенхаштта проблемаш увтташ хилар. Эггара хьалха дIаяхача ханах юхедисача халача колониальни хIамашца а хIаьта иштта дунен халкъашта юкъерча империалистически монополеша Шри Ланкаца лелаеча акхача политикаца а юзаенна я уж. Йоккхий халонаш тIалатт мехка промышленни бедал ийяра, хIана яьлча монополеша хадданза маьхаш IотIадетт цунна, чаьи каучукен — ланкийски экспорта керттерча статьяй — маьхаш лохдеча метте.

Мехка тIалаттача халонех шоашта болча аьттонна пайда эца гIийртай аьттехьарчеи тропически наькъа тIарча оппозиционни партейи профцентрийи лидераша кулгалдеш йола тайп-тайпара реакциони элементаш. Масала, соахка 22 декабре цар новкъосталца хьоа а яь укх тIеххьарча хайналца лаьттар машинаькъахой забастовка. Хоам бора, юххьанца экономически маIан долаш хиннача стачкана политически лостам бала гIийртад аьттехьара низаши аьрдехьара экстремистски элементаши яхаш. Цхьабакъда экстремистски лозунгаш халкъо хьалдоацаш ца хилар гуччахьа дар. Правительства чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш мехкара хьал лертIадоалаш латт, забастовка еш бола дукхагIа бараш шоай балха моттигашка юха баьхкаб, машинаькъа болх юха дIаболалуш ба.

Халонаш тIалатте а, ше дегIаахара гIулакха лоарзагIа ца йоалаш дIахьалхашкахьа йодаш латт Шри Ланка Республика. 1972 — 1976 шерий плана итогаш еш я мехка, дIахорча пхе шера плана декхараш увттаду. Из, лерхIачох, чIоагIъергья укх шера аргIанара парламентски хоржамаш хинначул тIехьагIа.

Машар безаш йола арахьара политика лелаяр бахьан долаш де а доагIаш дунен халкъашта юкъерча арене сий деш я Шри Ланка. Цунна дола тешал хилар, масала, укх шера август бетта блокех дIа ца кхийттача мехкашта керте латтарий конференци ергйола моттиг лохача хана Коломбо харжарах.

Ше кортамукъа даьннача 30-ча шера чу долаш латт ланкийски халкъ. Шри Ланка халкъо шийн лоIамера паччахьалкхе хьалъеча, экономика чIоагIъеча, цун къаман культура дегIайоалаеча керда толамаш дахар лов советски наха.

Л. МИРОНОВ. (АПН).

Кхераме планаш

Вьетнама, Лаоса, Кампуче патриоташа яьхача коталонаша Къулба-Малхбоален Азе дикача оагIорахьа хувцамаш хиларга кхоачадаьд гIулакх, кхохкам кIаьдбара гIулакх дунен цу районе дIадоаржадара эша хьалаш вIаштIехьдахара новкъостал ду. Шийн планашка Къулба-Малхбоален Азена хетаяь массаза а къаьстта моттиг лоаттаеча Пентагоно кердача хьалашка шийн деррига низаш оарцагIдаьхад ехача СЕАТО-на меттел тIема союз вIашагIйоллара.

Цу районе США хьал чIоагIа лоаттаде лаьрхIа йолча кердача блока база а лаьрхIа Индонези, Малайзи, Сингапур, Таиланд, Филиппины юкъе йолча Къулба-Малхбоален Азе паччахьалкхений Ассоциацех (АСЕАН), политико-экономически группировках пайда эца лерхI американски стратегаша. Цу гIулакха воздействи еча пропагандистски, политически тIема средстваех шерра пайда а эцаш низ тIалоаттабу [illegible]

безам болаш США хилар азиатски мехкашка дIахьокхар.

ДIахо а ондайоахаш латт Индийски Тайжачен океанашкара американски тIема потенциал. Шеръеш я Диего-Гарсия яхача гIайрен тIара тIема база. Таиландерча Рамасун яхача базах электронни шпионажа гIулакха юха а пайда эцара планаш увттаю. «Фар истерн экономик ревью» яхача гонконгски журнало беча хоамагIа, 1977 шера АСЕАН-а мехкашта тела еррига американски тIема хIамаш шозза совгIа дукхагIа хургья 1975 шера боарамца нийсйича. Цу мехкашта телача дерригача герзех аханел совгIа дараш Таиландаи Филиппинаи кхоачаш а хьалхарчоа телараш 98.4 миллиони шоллагIчоа телараш 93.7 миллиони американски доллара мах беш а да.

Малхбузехьарча кепайоазон тIа дIайолаенна духхьал белггаларча гIозараша АСЕАН Индокитая мехкашта духьала оттаяр духьа хьавIашагIа елла шерра пропагандистски кампани. [illegible]

стра Танин Кравичьена АСЕАН-а членаш тIахьийхар цу организацех тIема блок яра. ТIема гIулакха ше Малайзе, Сингапура, Индонезе, Филиппина столицашка ухаш лийнача хана шийн «идея» кхоачашъяр духьа практически гIулакхаш чакхдахара цу паччахьалкхений правительстваш раьза е гIертар из Къулба-Малхбоален Азе дукхагIа долча мехкашка таиландски премьера планаш хьаллацанзар, общественносто мегаргйоацаш лаьрхIар уж. Исторе хьех, йоахар «Индонезиан таймс» яхача газето, тIема пакташа хIанзалца хьа цIаккха а Къулба-Малхбоален Азерча машарап сатеман новкъостал даь ца хиларал совгIа, цар дунен цу даькъа халкъашта зуламаши сагтонаши тIаувттаяь хилар.

АСЕАН-ах антикоммунистически тIема союз е гIерташ реакционнии империалистически низаша леладеча гIулакхашта духьала тIа-тIа чIоагIагIа ду- [illegible]

Г. КРАСИН. (АПН).

Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаю М. И. Калинина цIерагIа Таллински электротехнически завод — республика керттера ярех предприяти я. Цун продукци хIара шера 30 — 40 процент кердайоаккх. Укхаза хьаю тиристорни преобразователаши полупроводникови прибораши. Металлургически промышленностен электрифицированни машинаькъашкен чIоагIа эшаш я уж.

СУРТА ТIА: полупроводникови прибораш вIашагIйохкаш я Картуль Анне.

В. РУДЬКО сурт.

ТАСС фотохроника.

Дика Iангара доах хьайбаш

Дукха хIама ца эшшаш эзар бетташ бола етт, дукха шинараш. Iаьсий, дулха кхоаба хьайбаш да Урус-Мартановски района «Горец» совхозе леладеш.

— Iан замалахьа боккха лоархIам болаш да фермашка доакъарий кхоачамех дикагIа пайда эцар, цар хьоанал лакхъяр, доакъар тоаделга вIаштIехьдаккхар, из дикагIа хилийтар. Из болх бе беза массе моттигашка тIетеIIа а де лерхIачоа тIаберзабаь а. ХIара килограмм тоаяь, кийчъяь йолаши тIехдукхагIа продукци йоаккхаргйолаши хьайбашта ювеш вIаштIехьдаккха деза гIулакх, аьнна да Советски Союза берригача къахьегамхошка долча КПСС Центральни Комитета письмо тIа. — йоах совхоза директора А. Мусаева. — Из тIахьехам дика кхоачашбу тха ферма болхлоша. ХIара ферме болх беш кормоцехаш я. Цар карагIдоалийт чах а бизза пайда эца. Из гIожа доакъар концентраташ, патока, кхыйола минеральни хIамаш а техе Iанарца кIаьд а дийна лу, хьайбашта. Доакъарал совгIа искусственни шура а кийчъю кормоцехашка.

Цхьацца бахьанаш долаш соахка кхоачам хиллал доакъараш Iалаш ца даьча боахамашта новкъостал ду совхозо. Иштта, дукха ха йоаццаш «Гойтиский» совхоза 600 тонни силос ехкар. цул совгIа гIожа доакъарашца новкъостал де лерхI. [illegible]

совгIа 100 тонн шура ехкар. ХIаьта цу ферма доаркас СССР Лакхехьарча Совета депутата Умхаджиева Маликас совхозе яьржача яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш хIара кхоабача IаттагIара 4602 килограмм шура яьккхар, тIайийцача декхарагIа 3500 килограмм яккха езаш хиннача. Балха говзал караерзае Маликана шийн хана доккха новкъостал даьча цу ферма йоккхагIйолча доаркас Бадуева Мице 3700 килограмм шура яьккхар хIара кхоабача IаттагIара соахка.

Совхоза а ферма а доаркашта юкъе яьржача яхье хьалха болаш хьабоагIа уж ер шу доладеннача хьалхарча деношке денз а.

Толамаш лаха карагIдоалийт ферма къахьегамхошта коллективе барт-цхьоагIо хиларо, шойла новкъостал де доаркаш массе хана кийча хиларо.

Лакхе дийццача тайпара, Умхаджиева Маликана болх караберзабе цхьан хана доккха новкъостал дир Бадуева Мице. ХIанз из къоначa доаркай Дамбаева Розай хьехамча я, хIаьта Малика — Накаева Хазмана. Хержа професси караерзае къонача доаркашта иштта шоай низ дIакхоача новкъостал ду ферма кхыча говзача доаркаша а. Цу гIулакхо торо хулийт къонача доаркашта балха хьоккамаш сиха лакхдала. Масала, Накаева Хазмана 3420 килограмм шура яьккхар соахка хIара кхоабача IаттагIара. Толамца кхоачашдир ше тIайийца хинна декхараш Дамбаева Розас а.

[illegible]

М. ХАМАТХАНОВ.

Дикача нахах

ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ

Сийрдайоалаш латт ана юх. Когашта кIалхара лоа цIувз. Шелало йоагаю басилгаш, кулгахйоахкоргаш йоакхе а, маьхий IеттIалуш санна хет цIелгех.

«Укх хаоттамо бераш-м бегаш ма бац, — уйла йора Азас ше йоддашехьа а. — Дош дийер, Ленинграде а кхыметтел Мурманске а ворхI - бархI градус мара яц шелал, хIаьта укхаза ткъаь иттнега дIаккхоачаш латт. ХIанзалца Кавказе хулаш хиннача тайпара-м яц ер», — шийн дагахьа чIоагI а даь, гIа сихбир йоIо.

ХIанз-м тика гаьна яцар. Ираз децарий сихагIа цига дIа а кхаьча, кIезиг-дукха йIоахлулга...

— Iуйра дика хийла хьа, Аза, — оалаш хезар Султыгована лоаллахарча цIен балкона тIара.

— Хьо я из, Ольга Аркадьевна, хьа а хийла Iуйра дика. Могий хьона?

—ГIойлекагIа-м хет. Фо кхетийта араяьлна ма гой хьона со!

— Шелалца сов хьакхашта ма-ювлалахь, Ольга Аркадьевна, шелал кхетийтаргья Iа. Тахан со дIачуоттаргья хьо йолча.

—Со хьога хьежаргья, йиIиг.

Иззамо йиIигаш цхьа ткъаьх яр Ольга Аркадьевнай. Уж массая а Грознерча № 14 йолча гастрономически тика тIа балха я. Тика продавецашеи кассирашеи шоаш раьза а хинна шоашта дIатIайийцад лоаллахарча цIеношка бахача цамогаш болча унахошка - пенсионерашка хьожилга. Шоаш балха ди дIадоладале хьалхагIа дагабоал мехкарий: хIанз малагIча унахочоа хьан фу хьоргья.

— Вай Ольга Аркадьевна-м тахан хьал а гIетта лелаш яр, — хоам бир Азас тика чу ше хьачуйоаллашехьа а.

— Долче, мукъа хийцай хьона къаденнача дего, — экхийта дош кхессар царна юкъерча цхьанне.

— ХIа-хIа, йиIигаш, тахан керда фуаш да вайна доагIаргдолаш, — йоахар Султыговас. — Цхьа бIаь фуъ хьахоржаргда оаш, хIара унахочоа пхийтта - ткъо фуъ хьоргда вай квартирашка...

Ялхайтта шу даьна кхуваш йоагIаш йиIиг йолча хана енай Султыгова Аза цу тика тIа балха. Мичара дIаболабергба хацар болх, хIамах кулг тоха кхерар, харцахьа хургдий-хьогI аьнна хеташ. Атта дац къахьегама вахар дIадоладеш юххьанцара гIа баха болабе. Хержа професси езарген ца езарген хьежжа хургда из нийса дIаболабар. Цу гIулакха керттера дакъа кхоач опытни болхлошка, хIамах саккхувш болча хьехамхошка.

— Болх дIаболабаьча хьалхарча деношке а денз са дика аьттув баьлар, — яхаш дувц Азас, — хIанз аьлча сона хьехар деш яр Наталья Мироновна Станищевская. Кхыметтел хIанз а, болх бу бархI шу даьннадале а, хьехам эшаш моттигаш нийслу. ТIаккха сай хьехамча йолча йода со, дукха ха хьалхагIа денз ворхI- [illegible]

Гучох, Станищевская 14-ча гастроном заведующи йолча хана елла хургIолаш я дика, кхоташна, барт тайна коллек- тив вIашагIтохара лард. Бокъонца иштта хиларца цIи хеза я из хIанз.

— Тхоца болх беш ба эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, — йоах гастронома хIанаарча заведующе Аушев СаIадалий Iабдурахьамана. — Цхьабакъда, тхо барт тайна бIарча дезал санна дах.

Ваь ди хьатIакхаьчача е саг яр-яхар хилча, дешара заведени йистеяьккхача е бер дича—массанена а дикахетар хул укхаза. Дукха ха йоацаш цхьана сакъийрдар коллективо уборщица Цадаева Зина кердача квартире яха дIачуяхачул тIехьагIа.

Белгалъяьнна цхьаькха цхьа оагIув а я тика болхлой. ХIаране оамал коллективерча нравственни хьалага, цига лелача гIулакхашка хьежже хул. ХIаьта укхаза къахьегаш мел вар шоайла тешаме, балхах кхеташ, вIаши дикадар хилча дика хеташ, лоархIаш ва. Доккхал а деш ала догдоагIа са, жалобайи предложенейи книжка тIа шера даьча йоазошка хьежача, царна баркал оалаш мара, уж лоткъабеш моттиг ца кораяр.

«Со, пенсионерка, Т. И. Безрученко я, — Iодеш аз цхьа йоазув, — массаза а укх тика тIара хIамаш ийю аз. Со цамогаш саг хиларах, продукташ сона цIагIа хьачукххахьа лаьрхIад аккар. Из бахьан долаш баркал оал аз массанена а, къаьстта сога хьожилга шоаш раьза а хинна шоашта дIатIайийцача сай «экспедитораштa» — йоккхагIа йолча кассира-контролера Султыгова Азайнеи продавеца Исигов Султанан.

Дег тIара баркал оалаш дола йоазош даьд книжка тIа иштта инженераша Батищевеи Костюковеи, лоро Цутиевас, дуккхача кхычар.

БархI шера чухь продавеца ученик йолчара йоккхагIа йолча кассирага-контролерага кхоачаш лакхъялар сел иштта атта гIулакх а дац. Цхьабакъда цу гIулакха Султыгована новкъостал даьд шийн балха говзала чIоагIа тIаккхувш из хиларо. Тика тIа балха ена дукха хь ялалехьа сайрийнарча кооперативни училище деша яхийтай Аза. Цхьа шу доаллашехьа а продавеца диплом хьанийцай цо. КIеззига кхы а болх баьчул тIехьагIа, шийн знанеш кIезиго йолаш санна хийттад цунна. Коллективо къоабал а даь, советски торговле техникуме заочно деша эттай из. 1973 шера из йисте а яьккха, продовольственни товарашта товароведа специальность карайийцар цо.

— Аза, дика болхло хинна ца Iеш, хьинар дола общественница а я, — йоах тика местком председатела Иднева Яхас.

Белгалдаккха доагIа, профсоюза месткома член хиларах тарра, Султыговас производственно - массови комиссена кулгалдеш хилар. Юкъарчал доацаш цо дакъа а лоацаш увттаю яхьа условеш, нийсъю отделийн секцейи, хIара къа- [illegible]

масала, эцархо раьза воацаш, бохам хинна дIавахавале, — тIаккха укхаза совгIатага даха дог дац е из хIана деннадац аьнна латкъа моттиг а яц, хIана аьлча юкъара собрани, еррига коллектив ма йий яхьа условеш тIайийцар а чIоагIъяьр а. Массане а лерхIар, ерригача коллектива керттера йоакхо — эцархой хьашташ кхоачашдар.

А, аьнна хийтар сона, из санна йолча барт тайнача хьинареча коллективо кхоачаш ца е йиш яц товарооборота план.

— Бакъдар аьлча, — йоахар А. С. Аушева са дег чу ше хьежача санна, — план кхоачаш ца еш цIаккха а дисадац тхо. Масала, соахка оаха 862 эзар сома меттел, 902 эзар сома маьхала даьхар товараш. ХIаьта иштта хIанз а графикал хьалха даьнна долх тхо. Января хьалхарча шин кIиранна дукха хIама ца эшаш 36 эзар сом, вешта аьлча планал эзар сом дукхагIа хилар товарооборот.

Султыговас дицдалийтац цхьаькха доккхий общественни декхараш а. Даькъа профсоюза ЦК член хиларах тарра, Москве ше нийсъелча, торговле керда гучадаьнна хIамаш зув цо, торговле дешах яздаь керда литература дахь. Цигара ше цIаеча, профсоюза ЦК пленумий балха хьакъехьа, мах беча болхлошта хьалхашка латтача декхарех, хьалха латтарий толамех, цар опытах дувц цо коллективана.

Болх дика барах а хьинаре общественни гIулакхаш леладарах а цкъа санна дуккхаза а грамоташ, деза совгIаташ тийннад, ахчан премеш тийннай Султыговая. Цун накха сийрдабаьккха леп Ленински юбилейни медаль, «1973 шера социалистически яхье теннар» яха ВЦСПС знак, «Пятилетка къона гвардеец» яха ВЛКСМ ЦК значок.

Соахка декабрь бетта хиннача отчетно - хоржамий областной профсоюзни организаце паччахьалкхен торговлеи потребкооперацеи болхлой профсоюза бархIазлагIа хержача съезда делегаталла хержай Султыгова Даламбика Аза.

— Сона чIоагIа сийле йолаш гIулакх да, — йоах Султыговас, — даькъа профсоюзни форуме республика дуккха эзараш болча торговни болхлой викал хилар. ХIаьта, нагахьа санна съезде сайна къамаьл де дош лой, аз дувцаргда хьамсарча Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъа мишта болх.

Цунна IотIатоха доагIа, цу дезача денна сийленца накъабаха лаьрхIача республика торговле болхлоша товарооборота шера план 7 ноябре кхоачашъяр духьа яхь лелаеш хилар. Цу яхье дакъа лоац Султыгова Аза юкъе йолча 14-ча гастрономически тика коллективо а.

— Тхоай деррига низаш тIадохийтаргда оаха доккхагIдола декхараш кхоачашдара, — хьакхайкадир тика къахьегамхоша. — Даха ма-доагIара накъагIоргда тхо Октябра 60 шу дизара. Из да халкъа боахама производственни доацача доакъой ставкаши окладаши лакхъяра хьакъехьа партеи правительстваи баьча соцама оаха луш дола жоп.

[illegible]

Е. МАКСИМЕНКО, облсовпрофа инструктор.

«Са милице — со лораву»

СИХХА ГУЧАБАЬХАР КЪУЙ

Лоацца дIаязбаь мессехк мугI мара бацар протокола тIа. Соахка 29 ноябре дийнахь 12 сахьат 30 минут яьннача хана Аргунера Грозне боагIача новкъа малашб ца ховча шин саго урс тIа а лаьца «Москвич» яха автомашина дIаьккхай лехкаш волча М. И. Ходаковгара. Шаьла бодача новкъа къуй дIабийрза ах сахьат далале цу гIулакхах хоам баьб Грозненски района чурча гIулакхий отдела дежурнега. Цхьа сахьат ха йоаллаш машин йигача моттиге дIакхаьчар РОВД начальника заместитель милице майор И. В. Шилов, уголовни розыска отдела начальник капитан Б. М. Эскиев юкъе болаш йола оперативни группа.

Мелла чIоагIа лаха боларагIа кораянзар лер. Де хIама доацаш карарбаьннаб аьнна хеталора къуй. ЦаI лакхеи шоллагIвар лохеи вар алар мара царех белгтала хIама ала ховш вацар машина да нов. Ходакова. Цхьабакъда, царех цаI, «Гардалинский» яха совхоз йолча поселке машин соца а яйта, тика тIа ваха юхавар тIехьагIо дагадехар цунна. Цигара юха а вена машина тIахайча хьалхарчул бирсагIа вар из. Хетаргахьа, тика чу корта бохабу малар менна хила дезар цо. Духхьал из цхьа хIама мара дацар уж лаха тIехьа валара царна хьаховш дар. Тика заведующе а дийцар цхьан къуна сурт-сибатах.

ТIаккха из гIулакх тахка волавелар уголовни розыска инспектор лейтенант Моллаев Лема. ЦIаьхха «Примыкание» яхача поселке вахаш хинна а хIанз судо теха ха йоаккхаш а вола Шанхулаев Башир дагавехар инспектора. ХIаьта из-м техка гучадаккха ма-дезий!

Цу сахьате хоаеннача метте машин соцаяргIа дола приказ делар ерригача ГАИ посташкеи инспекторашкеи. Сайрийна пхиъ-ах сахьат даьннача хана машин кораяьй аьнна юха хоам бир. Дика лалла ца харца къоал даьрех цхьанне город Аргуне вахача гражданина В. Хусаева коанаIараштa тIатеха хиннаяр машин. ТIаккха машин дIа а кхесса, машиннаькъа станцегахь бодача новкъа дIавахар малув ца ховш вола ши къу.

Нийсача новкъа воаккхаш да аьнна хеталуш дар Маллаевна дагадехар. ДIатехкача шоаш болх беча боацаш бар Б. Шанхулаеви Х. Хасанови. Дукха ха ялале бехке ба аьнна хетараш лийцар. Бакъдараш дуьхьал даьхача шоаш машин йига хилара мукIарал дир цар. Массехказа хьалха суд яь бола уж къоал къайла ца додалга ха декхарийла бар. Бакъда, цу дешагIа кхета а кхийтта тоабала дага-м хиннабац уж.

Цхьа бехктоккхам боацаш дусаш дац моллагIа а бокъонаш телхаелга. Из бакъдар довза дезаш ба паччахьалкхеи рузкъа е советски гражданий доалахьарча хIамашта тIакховда безам оттараш. Порядок лораеш да закон.

Л. РУДСКИЙ.

Дукха къона комсомольцаш болх беш ба Малгобекски городской чурча гIулакхий отделе. Советски эскаре гIулакх даь цIа ма баьхкка общественни порядок лораяра шоай атта боаца болх дIаболабир комсомольцаша старшинас Цечоев Iалаудинеи зIамагIволча сержанта Салатов Алиханеи.

Овкъара бос бола салтий шинелаш милице сийна ярашца цар хийца дукха ха ца хете а хIанз опыт йола болхлой лоархI царех. ГОВД дикагIболча болхлошца цхьана цIи йоаккхаш ва Iалаудини Алихани.

Общественни порядок лораяра шоашта тIадилла моллагIа гIулакх дика кхоачашдеш болх бу комсомольцаша Цечоевеи Салатовеи. Цунца цхьана район бахача наха юкъе бокха профилактически болх а бу къоначa милиционераша.

Балхара мукъа болча хана уж каст-каста бIаргагу ГОВД ленински цIагIа. Укхаза кепайоазонга гIолла царна довз вай мехкара а доазол дехьара а гIулакхаш, шоай балха хетадаь дола дукха литература деш. Лакхарча дешара заведене деша баха а шоай дерригa вахар халкъа гIулакх бахьан дIадала а уйла йолаш ба уж. Кхоачашхургда царна дагалаттар, хIана аьлча къахьегам безаши хьинар долаши ва шаккха комсомолец.

СУРТА ТIА: ГОВД ленински цIагIа (аьрдехьара аьттехьа) зIамагIвола сержант А. Салатови, I. Цечоеви.

В. ЧЕРБИЖЕВА сурти тексти.

БЕКХАМ БОАЦАШ ДИСАЦ ЗУЛАМ

Зуламдарах чIоагIа таIазар дарал лоархIамегIа да цхьаккха зулам къайла ца дахийтар. Зуламаш дувлийтарашца лоаттабеча къовсаме таIазар дари кхетам балари вIаши дувза дезилга, цу даькъе кхетам балара лоархIам боккхагIа болга белгалдаьхад Ленина. Зуламаш ца дувлийтаран уж цIендаь хургдоацаш дIадахаран боккха лоархIам болаш ба вай партеи паччахьалкхенои беш бола кхетама болх. Вайцига цу къовсама юкъеззаб беррига советски нах. Паразиташ, къуй, хулиганаш вайна юкъера дIабахара балха дизза дакъа лоац общественноста. ХIанз набахтенашка ха йоаккхаш болчарех дуккхачар, администраце шоаш хьа а баьхке, хьадувц следственеи судаи хьалха гучадаланза дола зуламаш. Цо вайга хьагойт, шоаш хьалха ниса а лоархIаш, леладаьча зуламеча гIулакхех уж дехке баьниилга, дIакхийттилга. Царна административни органаша гешт ду. ХIаьта из болам хIанз шерра баржаш а латт.

— Наха нийсса бIарахьажа йиш хургйолаши царца цхьана советски халкъа пайдане хургдолаш къахьеген йиш хургйолаш набахтара аравала безам ба са, — иштта оал хьалха зуламаш лелдаьча дуккхачар.

Бакъдар аьлча, хIанз а болаш-м ба, паччахьалкхен е бахача наьха рузкъа лочкъа а даь, цу зуламах доагIача таIазара кIалхара баьнна лела безам бараш. Иштта ваха безам болаш хиннав ше Советски районни киносета директоралла болх баьча дуккхача хана шийн штате боацача болхлошта боагIача боараме алапи дIа ца телаш хьавена Джандаев Супьян Абдул-Межидович. Цул совгIа 1975 шера май бетта киносета доалахьара 206 сом мах бола АБ-1-0/230 яха агрегат 300 сомах гражданин Амаговга ехкаяр цо. Цу тайппара деррига а 1037 сом ахча лочкъадаьдар Джандаева. Из бахьан долаш 3 шуи 6 бутти чувалла Джандаевна суд йир Шалински района халкъа судо. ХIаьта из деррига ахча цунгара кIалсоцадара соцам а баьб судо.

Из санна наьха хьакъах баха безам болаш хиннаб Гудермесе станце лаьттача вагона тIара райзаготконтора доалахьара 175 килограмм хохаш лочкъабаь В. В. Белови Е. У. Богаевскийи. Шоаш деш дола къоал хIилланцеи хьаькъалцеи ду моттарца гуча баргбац аьнна хеташ хиннаб уж. Цхьабакъда гуча а баьлар чу а бехкар зуламхой. Гудермесски халкъа судо чубахка шишша шу хIаранена ха а тохаш.

1976 шера февраль бетта 18 сахьат даьлча фусамнана цIагIа йоаца ха лора а яь чIега бохабаь чуьнна город Гудермессерча Первомайски улицагIарча № 24 квартира чура 250 сом ахча, 2 петара цхарал, 2 даьре йовлакх, 10 метр наперник яха материал, 4 коч, 2 халат, 2 джемпер, 1 жакет — ерригаш а 620 соми 80 кепиги мах бола хIамаш лочкъаяьй гражданкас Сардаловас. Из къайла гIоргда моттор зуламхочоа.

Цхьабакъда, общественноста, милице новкъосталца гучадаьлар Сардалова даь къоал. Гудермесски районни халкъа судо 3 шу чуялла суд йир цунна.

Зуламаш гучадоахарий низ шоайчул дуккха боккхагIа болга ха деза уж вай обществана юкъе хила йиш йоаца уж бIеха гIулакхаш леладерашта. Цул совгIа зуламаш дерашта духьала къовсам лоаттаберашкахья я паччахьалкхе, беррига нах. ХIаьта «саг сагаца борза хьисапе» яхача принципагIа лелаш болча къуша леладу гIулакхаш гаьна далац. Цудухьа селхан шоай хинна новкъостий дIабувцарал совгIа, хьалхара кхерам тIаэттача боабаь а уж новкъара дIабаха гIерташ хул зуламхой.

Цхьаккха а зулам гуча ца доалаши бехке вар хьакара ца воагIаш вусаргвоацилгеи ховш хилча бакъаха бар уж. МоллагIа къоал таIазарца бекхам ца беш къайла ца дахийтара принципаш лерттIа кхоачашъеш хьабоагIа зуламаш дерашца къовсама хьалхарча мугIарашка латтараш.

Л. ЕМЦОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР юстице министерства консультант.

Милици — филателе

Вай халкъа дукха езача советски милице гIулакхаш хьахьекхад литература тIеи искусства тIеи меттел, филателе тIа а.

Милице историех йола са филатели хьаелладу В. И. Ленина портрет тIадоаллача маркашца. В. И. Ленин лархIа а воагIаш лоархI советски милици вIашагIъеллари хьаьнри. Болхлой милице гIулакхий дешаш дувцаш дуккха балхаш язьдаьд цо Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци в хиллалехьа. Милиця бокъонца пролетарски хьисап долаш хилараx. Советашца цун бувзам хиларах дувц Владимир Ильича «Паччахьалкхеи революци» яхача балха тIа а. 1970 шера марка тIа да цу ханара Владимир Ильича портрет, хIаьта купола тIа — «Паччахьалкхеи революци» яхача книжка беттагарташ.

Вай паччахьалкхен ханнара я Советски милици. Советски паччахьалкхе хьахиннача кхоалагIча дийнахьа, 1917 шера 10 ноябре, В. И. Ленина инициативагIа Халкъа Чурча гIулакхий Комиссариато соцам бу «Милице балха хьакъехьа». «Цу тIа яздора: Болхлойи салтийи депутатий ерригача Советашта вIашагIйолла болхлой милици».

1970 шера Кубай почтови ведомства арахийцар матросашта, салташта, болхлошта юкъе латташ В. И. Ленин а волаш «Ленин Смольне» яха М. Соколова дилла довзаш дола сурт тIадоалла марка. Аьтта оагIорахьа пхьарсах доаллаш цIе зиг а долаш, латт болхло — из милиционер ва.

ХIаьта ераш я революци котъяьнначул тIехьагIа вай мехка тайп-тайпарча городашка пролетарски милицена кулгалдеш хиннача партеи паччахьалкхени кхыча боккхийча деятелий портреташ тIадоахка маркаш. 1917 шера мински болхлой милицена кулгалдеш хиннав М. В. Фрунзе. Петроградеи Луганскеи болхлой милице эггара хьалхара отрядаш вIашагIъехкай К. Е. Ворошилова, хIаьта Донбассе милицена кулгалдеш хиннав А. Я. Пархоменко.

Милице истори ВЧК—КГБ органий истори а санна. революце «болата вышара «Ф. Э. Дзержинске цIерaца айхха дувзаденна да. Эггара хьалхавча чекиста хетаяь я СССР-ей Польшей арахийца 10 совгIа марка а дуккха кхыйола филателистически объекташ а.

БелгалдаккхагIа доагIа. «Милице болхлой гражданашца эздел долаш терко йолаши хилара хьакъехьа» СССР МВД-ес арадаьккхача приказо Чурча ГIулакхий наркома Ф. Д. Дзержинске 1920 шера кулг а яздаь «Милици нахаца эздел долаш хилара хьакъехьа» арадаьккхача исторически приказа керттера положенеш шийна чулоацаш хилар.

Советски милици хьалъяра дешашка хьожаш хиннав М. И. Калинин а. Цо аьнна да довзаш дола дешаш: «Наха Советски Iаьдал бIаргагуш дола Советски Iаьдала кизга да милиционер».

Ерригсоюзни староста бIаргагу вайна СССР бувзама Министерства бе-беча шерашка арахийцача дукхача маркаш тIа.

...Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом. Хьалхарча денношке а деиз Советски Эскара доакъошца цхьана Даьке лорае дIаэттаб милице болхлой а.

Са альбома юкъейоахк маркаши маркаш тIалотаяь конверташи. Дукха да уж. Цу дерригаша а дувц хьалха хиннача милице болхлоша Одессеи Киевеи лораеча. Донеи Кавказеи даьча тIемашка дакъа лацарах.

Приморски эскара доакъашца цхьана Одесса турпала оборона лаьттача цу 73 дийнахьа тIом баьб милице болхлой юкъе а болаш йолча, къаьсттача гIулакхашта лаьрхIа хиннача НКВД отрядо.

1941 шера июле Львовски милице личии составах вIашагIъелла хиннай тIехьагIа дивизи яь полк. «Милице дивизи» са ца кходеш лийтай Донеи Кавказеи.

Киева обороне доккха дакъа лаьцад милице болхлоех вIашагIъехкача 1-чеи 2-чеи партизански полкаша. Украина столицана юхе иштта латташ хиннай алхха Киеверча милице болхлоех вIашагIъелла батальон а.

Альбома цхьан оагIо тIа йоахк СССР орденийи медалийи сурташ тIадола маркаш. Цар хьахьокх милицеца гIулакх даь а кеш а Советски Союза Турпалаш. Ленинеи Славаи ордений, кхыча орденийи медалийи кавалераш хилар.

Милици хьахинна ди деррига халкъа цIей а хинна дIаэттаи хIара шера вай мехка белгалдоахаш да. 1967 шера Советски милице 50 шу дизара сийна арахийцай боккъал башха почтови миниатюра. Цу тIа бIаргагу вайна СССР паччахьалкхен герба хьалхашка латта милице болхло. Цо хьахьокх Конституце чIоагIъяь советски наьха бокъонаши законий, хьашташи Iалашдара даькъера милице лоархIам. Юбилейна хетаяь арахийцабар иштта советски милице хьабена никъ белгалбоаккхаш йола марка тIайоалла конверт а.

Милице органашка деча гIулакха чIоагIа мах бу партеи правительстваи. Общественни порядок лораеча къаьстта дика гIулакх дарах милице болхлошта орденаши медалаши, хIаьта иштта «Отличник милиции» яха знак а тел. Из знак хьахьекхай 1972 шера октябре советски милице 55 шу дузаш арахийцача марка тIа.

Милицена хетаяь почтови маьхах йола знакаш арайийннай 1964, 1966 шерашка.

1976 шера кхы а 2 марка еллай аз сай альбома юкъе. Кубай почтови ведомства арахийцача царех цхьанне тIа — Л. И. Брежнев. Вож КПСС XXV съезд хьаеллара хетаяь я. Цу маркаша массаза а дагадохийтаргда вайна КПСС XXV съезда трибунера Л. И. Брежнева аьнна дешаш: «...Вай уйла я а яьй, дIахо массаза ерг а я советски законность, советски общества хьашташ, советски граждаший бокъонаш лораеш латтача милице, прокуратура, судий, юстице органий гIулакхаш эргадоахаш тоадара.

В. СТРЕМОУХОВ,
филателистий Ерригсоюзни общества член.

Улицашка араяргIйий электромобилаш?

Таханарча ден турпал а хинна дIаэттай электромобиль. Дуккхача мехкий прессо язду цунах городашка фо бIех ца дайтара чIоагIа гIойле ергйолча хIамах санна. ТIаккха сено новкъарле ю электромобила массазара автомобиль юстара кхоссара? Из гIойленагIа хилар гуш ма дий: тата дац, зуламе хьаж аратувсац, мел шийла яле а болх булургболаш.

Селлара йоккха перспектива йола транспортни средство шерра юкъейоалаяра новкъарле еш массехк бахьан белгалдоаккхаргда вай. Эггара хьалха хIара электромобило шийца энерге запас лелае езаш хилар. Цу гIулакха эргашагIа я из. масала, контактни сетагара энерги ийсча троллейбусал. ХIанзалца хьа аккумулятораш-карчул гIойленагIа а йолаш электрически энерги «чуйоаллаяра» способ кораяьац. Цар массе тайпарча конструкцешта юкъе эггара дарегIа, хIаьта долче, электромобила эггара гIойленагIа яр — даша-кислотни батарея. Цхьабакъда цу тайпара аккумулятораш хьалъайнча Iалаьмате еза я. царна зарядка еш хилча дукха ха эш.

Зарядка яра гIулакх эргадаьккха тоадергдола наькъаш, кхом беш энерги дIаухийтаргйола способаш лохаш ба Iилмахойн инженераши, тормоз тохача хана батареяшта зарядка хургйола гIулакх вIаштIехьдаккха гIерт уж. Масала, СССР-е уж проблемаш къестаеш я электромеханика, автомобильни транспорта ерригсоюзни Iилма-тохкама институташ, Ереванера, Запорожьера институташ, Ульяновски автомобильни завод, Рижски автобусни завод, дуккха кхыраш. Цу тайпарча машинашта хIанз арахец тиристорни управлене блокаш, аккумуляторашкара постоянни ток переменничунца хувцаргаш, н. кх. дI. Цхьабакъда цу кердача конструкцеша чоалханегIеи маьха езагIеи хулийт электромобиль. Цун ший дозалах а ах батареяшка дода, хIаьта массал 60—80 километрал тIехъялац.

ХIаьта а, аккумуляторий проблема къоастаяь яьннарг хулийтаргья вай. Даша-кислотни батареяй моттиг энерги дукхагIа чулоацача дото-цинкови батареяша дIалаьцарг хулийтаргья вай. Бакъдар аьлча, маьха еза-м я уж. хIаьта а наьха упахцIено езагIа ма йий... Лоацца аьлча, из «башха-дика» аккумулятор дуккха арахеца йолаяра хIанз промышленноста способ кораяьрг лоархIаргья вай, хIаьта цу гIулакха эша бедал хьашт мелд а йолаш ма йий. ТIаккха цу хана миллионаш йолча автомобилийи мотоциклийи когаметта дIаоттaлургйий электромобилаш?

Халахете а, отталургьяц. ХIана аьлча аккумуляторашта зарядка яра ялх триллион киловатт-сахьат электроэнерги эшаргьяр. ХIаьта из йоккха цифра ма йий. Аьлча кхоачам ба, дуней ерригача электростанцеша цкъаи ахаззеи кIезигагIа энерги йоаккхаш хилар.

Мегаьд хIаьта энергетически проблема къоастаяь яьннарг лоархIаргья вай: кхоачам хиллал электростанцеш хьалъяь яьннай. Цхьабакъда тахан дукхагIа йола энерги телараш кIор, мехкдаьтта, мазут доага а деш, даьгача царех хьакъеста продукташ феца хьал я ухийташ, из бIехдеш йола йIовхала станцеш я.

Гидроэлектростанцеш? Из бакъда, дош цо къоастадергда. Цхьабакъда царга дIаяхийта Iалаьмате дукха капитальни вложенеш эш, хIаьта уж дуккха шераш даьнначул тIехьагIа мара юха метта а оттац. Гучох, дIахо йодача хана йIовхалеи гидравлически станцешта юкъера соотношени хувца езаргья. Цхьабакъда из хургдар мара дац. Энергетически балансе доккха дакъа лацац атомни станцеша а. ХIанз де хала да электромобилашта эшараш Iалашдар духьа царна эксплуатаци яр мел гIойленагIа хургда яха лоархIамаш.

Из а вIаштеIхьдаьннарг лоархIаргда вай. ХалагIа мел дола хIама даь даьннарг хулийтаргда вай — кердача машинаша «хьалъяьккхай» планета. ХIаьта цар экипажашка фу хьал хургда? ХIанз укх сахьата хьадда жоп дала хала да сага организмана электрически полес еш йола влияни миштa хургья яхача хаттара.

ХIаьта батареяшта зарядкеи разрядкеи яр? Цу хана хьаювл гулъенначул тIехьагIа сага организмана а гонахьарча средана а белггалара влияни е тарлуш йола токсични газаш. Кхыча дешашца аьлча, цхьа проблема шоллагIчунца ювзаенна я.

Цхьабакъда харцахьа хургдар уж бахьанаш дIадоахалургдоацаш да аьнна хийтача. ХIанз дерригача мехкашка, цу даькъе вайцига а, хьинаре Iилма-технически болх ба беш электрически низ автомобилах боллара. Цу тайпарча машиний къаьст-къаьстача опытни образецаша хьахьокх бIуболийташ йола результаташ, цхьайола заводаш кхыметтел электромобилаш арахеца а йолаеннай, цхьабакъда хIанз укх сахьата шера массехк эзар мара-м хецац цар уж. Поагаергйола хIамаш, аккумуляторий керда тайпаш, гибридни конструкцеш тIагIертта лохаш ба Iилмахой чухьа доагор доагадеш йолча двигатело генераторацa болх бергболаш, н. кх. дI.

Электромобиль хьаяра наькъа тIа латтача цу вай мел йийцача проблемаша хьахьокх, из доккхеи чоалханеи декхар хилар. ХIаьта а, гучох, из мичча бесса даь а кхоачашдергдолаш да.

ЛЕВ ШУГУРОВ,
инженер.
(АПН).

УНАХЦIЕНО ЛОРАЮ ЦIА

Республикански санитарни дешара цIа (РДСП) — медицински гигиенически знанешта пропаганда яра организационно - методически центр я. В. И. Ленина яьхад: «Санитария — из деррига а да, из массадолча лазарий профилактика я». Дуккхачар кхетадеш да, санитарияй знанеш йоацаши гигиенаи санитарияи керттерадар практика юкъекхухаши ца хилча дуккха дола лазараш дIадахеи е уж ма-хулла кIезигдеи вIаштIехьдоацилга. Лекцеш, беседаш ярцеи массови информацех — радиохи, телевиденехи, кепайоазонахи, кинохи пайда эцарцеи уж знанеш пахага дIакхоачийт санитарнии дешареи ЦIено. УнахцIено лораяра хьалхарча наркомо Н. А. Семашкос яьхад: «Дерригача лазарий профилактика дIайола а лу, чакх а йоал санитарни дешарца».

Санитарни дешара ЦIен штате ба лораш, инструкторaш, литературни болхло, фотолаборант - художник, киномеханик, иштта кхыбараш. Республике бахача наьха санитарияхи гигиенахи йолча знаней боарам лакхбара тIаберзабаь ба цар болх.

Тха лораша телевиденеи радио гIоллеи лекцеш еш, газеташ тIа статьяш язъю, памяткаш, брошюраш, листовкаш, плакаташ арахецара материалаш кийчъю. дарбана - профилактически учрежденей лораштa лаьрхIа дIа-хьа даржача лазарех лоравaларах лаьца письмош язду, семинараш чакхйоах. Иштта тайп-тайпарча медицински темах лаьца хаттарийи жопийи сайренаш ю, Iалам лорадара яраш йолаш. Цу сайренашка къамаьлаш ду республика дикагIболча лораша. Иштта, масала, лора-онколога, медицински Iилмай кандидата А. Ф. Шапошниковас йийша лекци «Кхераме дестамаш» яхаш яр, лора Б. Г. Киндарова йийшар къоанoех, «Нохч-ГIалгIайчен къоанош» яха кинофильм а гойташ.

Хаттарийи жопийи сайренашка еш «Къавлaрах лор мишта вала веза», «Донорства лоархIам», «Во оамалаш» яхача а иштта кхыйола сакъердамеча темаех лаьца лекцеш, хIара лекцена тIехьа киножурнал гойт. Iалам лорадарах лаьца Нохч - ГIалгIайчен паччахьалкхен университета преподавателаша а.

Цул совгIа, керттерча лорага шоай ладувгIа безам болча темах оаш заявка йича, лоацчача хана из кхоачашъю. Иштта оаха санминимума дешар хьех деша даха ха йоацача берий учрежденей, торговле, общепита, кхачан промышленноста болхлошта.

Бувзам лоаттабу оаха дарбана - профилактически учреждененца а. Цар беча санитарно - дешара балха тIахьожам лоаттабу, эшаш дола новкъостал ду.

Промышленни предприятей болхлойи инженерно - технически болхлойи санитарно - гигиенически знанеш шаьръяра беча балха а теркам бу оаха. ДIадахача шера санминимумах 10 эзар кийчве везача 23 эзар промышленни предприятей болхло кийчваьа.

Беча балха керттера лостам ба алкоголизмаца лоаттабу къовсам, гIале увзарах доаллаше, дIа-хьа дувлача лазарах лоравалар, медико - атеистически, бахача наха граждански оборона дешаех йола пропаганда.

Р. АРАКЕЛОВ,
Республикански санпроса ЦIен лор.

◆◆◆

1967 шера Дагестански медицински институт чекхъяьккхар Гайрбеков Бадрудин Пашаевича. Цул тIехьагIа Эскаре волаш ши шу даьккхар.

Цигара цIавеначул тIехьагIа кIоаргдир ший дешар — шин шера клинически ординатуре дийшар.

ХIанз № 6 йолча поликлинике лергашта, къамарга, меража лазараш долча наха дарба деш ва из. Поликлинике болх бу дукха ха еце а наьха дег чу виджав къона лор Гайрбеков Бадрудин.

Сурта тIа: лор оториноло Гайрбеков Бадрудин Пашаевичи кабинета, медсестра Луганская Александра Ивановнаи.

А. ПОНАМОРЕНКО сурт.

◆◆◆

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 февраль

I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Кинокомеди экрана тIа я. «Святой Йоргена деза ди» яха художественни фильм. 11.15 — БТ. «Вай биографи. 1929-гIа шу». 14.00 — Iилман-популярни фильмай программа. 14.40 — БТ. Советски законий лардаш. «Советски дезала бокъонаш». 15.10 — БТ. «Шахматни школа». 15.40 — БТ. Оноре Де Бальзака творчество». 16.40 — БТ. «Iилма. Техника. Прогресс». 17.10 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. Бераштa йола стихаш. А. С. Пушкин. «Чкъаьрий лувцархочох а чкъаьрах а бола фаьлг». 18.30 — БТ. Халкъа творчества телевизионни программай «СелаIад» яха дуней халкъашта юкъера шоллагIа фестиваль. Румыни. 19.00 — Миллионни ленински университет. Къахьегамхой депутатий Советаш а социальни планировани дегIаяр а. Передачаца юкъе дакъа лоацаш ва СССР Госплана отдела начальника заместитель Д. Г. Ходжаев. 19.30 — «Фаьлгаш доацаш боккхий хилац» яха телевизионни художественни фильма премьера (ГДР). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Олимпиада-80». 22.15 — БТ. «Композитор Александр Касьянов» яхача фильма-концерта премьера. Инстеньлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Специалиста беседа. Кагий доахаи лорадара тIехьа. Ветеринарни Iилмай кандидата Б. Дикаева къамаьл. 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Концерт. 19.55 — СССР векарий республикай деноц Киргизски ССР «Советски Киргизстан» яха документальни фильм. 20.40 — «Хургдар тахан дIадоладу» яха телефильм.

4 февраль

I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 10.20 — «Фаьлгаш доацаш боккхий хилац» яха телевизионни художественни фильм. (ГДР). 11.50 — Миллионни ленински университет. 14.00 — Документальни фильмай программа. 14.35 — М. Ю. Лермонтов. «Поэт кхалхар». 15.20 — БТ. «Дош да Iилманхочоа». СССР Iилмай Академе члена-корреспондента В. Л. Кретовича выступлени. 16.35 — БТ. Берашта дола фильм. «Йоацача города хинна тамашийна хIамаш» яха телевизионни художественни фильм. 17.00 — «Объектив». 17.30 — БТ. «Иллеш довх Водра Смянас». Пионерий Софийски Дворцера берий хора концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «Тамашийна оалхазар». Мультфильм. 18.25 — БТ. «Москва а москвичаш а». 18.55 — «Константин Сергеев» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. Хореографе оагIонаш. 20.00 — БТ. «Вай биографи. 1930-гIа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа 21.30 — БТ. Хоккеях йола СССР чемпионат. Челябинскера передача. 22.40 — «Артлото». Инстеньлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — «БIаьстанга дика кийчо е». «Пригородни» совхозера репортаж (гIалгIай меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Боккхача наькъа этапаш. «Индустриализаце новкъа». 19.35 — «Хьох теш» яха телевизионни спектакль. 20.40 — «Кайыргуль Сартабаев сцене» яха фильм-концерт.

РАДИО

3 февраль

6.30 — Механизаторaш Iомалуш ба. «Алханчуртски» совхозера передача. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — ДIалокх халкъа инструментий оркестро (гIалгIай меттала). 8.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал нохчий меттала). 9.15 — «СелаIад» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 9.45 — ХIара балха денна — дикала Знак. Встречни план кхоачашъеш латт. Грозненски экспериментально-механически заводера передача (гIалгIай меттала). 16.00 — «Нохч-ГIалгIайчен спортивни вахар» (эрсий меттала). 16.30 — Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизарга. «Са дош селхан а тахан а». Социалистически Къахьегама Турпала А. Албогачиева дувц (гIалгIай меттала). 16.45 — «Социализма дуней низ а влияни а дегIаяр». Юридически Iилмай кандидата Г. Остроумова беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

4 февраль

6.30 — Хьайбаша Iа доккхилга дIа мишта дода. Ачхой-Мартановски районера передача (эрсий меттала) 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Лирически ашараш (нохчий меттала). 8.50 — Социалистически яхьа дневник (эрсий меттала). 9.15 — «Трансмаш» заводера передача (нохчий меттала). 9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала). 9.50 — Ашараш. 16.00 — Ленина орден лелаер. «Новогрозненский» совхоза бригадирах Насухановх йола зарисовка (нохчий меттала). 16.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 16.35 — Советски Эскара бIухой письмоех дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Iуйрийна дохк а доаллаш, наькъашка ша а билла хилеи малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш. фегара температура республике —2 +3. Грозне 0 +2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —3 —8, дийнахьа —1 +4 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Спорт

ФУТБОЛ

ДIахо чакхйоахаш латт Iай футболах ловзара республике хьалхле яккхара яхьаш. ДIадахача кIира шин туре лайзай командаш. Хьокхамаш укх тайппара да: «Луч» — № 1737 автоколонна — 3:0, «Вайнах» — «Нефтяник» — 2:0, ЧИГУ — «Старогрознефть» НГДУ — 2:0, ЧИВС «Автобаза» — «Локомотив» (Грозный) — 0:2, «Грозгипронефтехим» — «Локомотив» (Гудермес) — 1:4, «Красный молот» — ДЮСШ — 1:4.

* * *

Берий-кагирхой спортивни школа (ДЮСШ) стадионе чакхъяккхар ши матч. Грозненцаша тIанийцар Орджоникидзера футболисташ. ЗIамагIчар счет 4:0 йолаш котало яьккхар, боккхагIбараш 1:0 счетаца ийшар.

ЕЙГА АТЛЕТИКА

Укх деношка Свердловске хиннача Iай чакхйоахача «Трудовые резервы» общества яхьашка тIехдика толамаш даьхад вай мехкахоша.

Кховзткъеи кхо бIаьи метр удача чемпионка хилар Л. Тузикова, иштта призераш хилар Ю. Тихоновскийи И. Степанови.

Командни зачете 32 команда юкъе грозненцаша пхелагIа моттиг яьккхар.

Т. АРГУНОВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культура отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05029. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 937.